

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΙΕΡΕΙΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΒ' • ΤΕΥΧΟΣ 11 • ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2003

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

« <i>Ἐρουργεῖν τὸν λόγον τῆς Ἀληθείας Σου</i> » Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου	σελ. 3-5
Θ. Εὐχαριστία: Ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις διὰ τῶν Ἱ. Κανόνων Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Παπαθανασίου	σελ. 6-8
Ἡ ἐπανεπικοινωνία τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεὸ κατὰ τὸν ἅγιον Κύριλλον Ἀλεξανδρείας Στυλιανοῦ Παπαδοπούλου	σελ. 9-10
Ὁρθόδοξη Θεολογία καὶ Οἰκολογία Μάριου Μπέγγου	σελ. 11-12
Ταπείνωση καὶ Πραότης στὸν ἅγιον Γρηγόριο Παλαμᾶ Ἀρχ. Τιμοθέου Ἱ. Ἀνθη	σελ. 13-15
Οἱ ἄγγελοι στὴ λατρεία τῆς Ἐκκλησίας Πρεσβ. Στυλιανοῦ Μαρκαντώνη	σελ. 16-18
Τουλάχιστον ὄχι βλάβη Πρωτοπρ. Βασιλείου Θερμοῦ	σελ. 19
« <i>Ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν...</i> » Πρωτοπρ. Κωνσταντίνου Ν. Καλλιανοῦ	σελ. 20-21
Ψευδοθεραπείες Πεντηκοστιανῶν Πρεσβ. Βασιλείου Ἀ. Γεωργοπούλου	σελ. 22-23
Εἰδήσεις καὶ Σχόλια Κωνσταντίνου Χολέβα	σελ. 24-25
Τὸ Κέντρο Προετοιμασίας Γάμων τῆς Ἱ. Μ. Φθιώτιδος	σελ. 26-28
Τὰ ἐφ' ἅπαξ τῶν Κληρικῶν	σελ. 29
Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Οἰκονόμου	σελ. 30
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΑ	σελ. 31

ΕΞΩΦΥΛΛΟ:
Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.
Ἔργο τοῦ Μιχαήλ Δαμασκηνοῦ.

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Μηνιαῖο περιοδικὸ γιὰ τοὺς ἱερεῖς

Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251

Διεύθυνση Διαδικτύου τῆς Ἐκκλησίας
<http://www.ecclesia.gr>

Ἡλεκτρονικὴ διεύθυνση:
e-mail: contact@ecclesia.gr

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ
τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης
Ἑλλάδος κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ὑπὸ τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων
τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς
Υπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ
Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου
Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Σκλήφας

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:
Κωνσταντῖνος Χολέβας

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:
Ἀριστομένης Ματσάγγας,
Διδάκτωρ Παν/μίου Ἀθηνῶν

**ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ-ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ -
ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΙ-ΕΚΤΥΠΩΣΗ-ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
ΕΚΚΛΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ ΑΒΕΕ**

Σόλωνος 98, 106 80 Ἀθήνα
Τηλ.: 210 3661200, Fax: 210 3617791

<http://www.livanis.gr>

«*Ἱεουργεῖν τὸν λόγον τῆς Ἀληθείας Σου*»

Μήνυμα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος
κ. Χριστοδούλου γιὰ τὸ Ε΄ Πανελλήνιο Λειτουργικὸ Συμπόσιο

Ο ἐν Τριάδι προσκυνούμενος Θεὸς εἶναι, κατὰ τὴν πίστη καὶ διδαχὴ τῆς Ἐκκλησίας μας, καὶ ὁμολογεῖται ὡς «*ὁ ἀξιώσας τοὺς πρεσβυτέρους ἱεουργεῖν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας Του!*» (*Εὐχολόγιον τὸ Μέγα*, Ἀθῆναι 1970, ἐκδ. Ἀστήρ, σελ. 164). Σὲ μία δὲ ἀπὸ τὶς εὐχές τῆς χειροτονίας εἰς πρεσβύτερον, εὐχές ποὺ ἀναπέμπει ὁ Ἀρχιερεὺς, αἰτεῖται καὶ παρακαλεῖ μὲ τὰ ἀκόλουθα λόγια τὸν Ἅγιον Θεόν: «*Αὐτός, Κύριε, καὶ τοῦτον, ὃν εὐδόκησας τὸν τοῦ πρεσβυτέρου ὑπεισελεῖν βαθμόν, πλήρωσον τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δωρεᾶς ἵνα γένηται ἄξιος... ἱεουργεῖν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας σου*» («*Ἀρχιερατικόν*», ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἐν Ἀθήναις 1994, σελ. 86).

Τὸ αἶτημα αὐτὸ ἔχει τὴν ἀπαρχὴν του στὴν πρώτη ἀποστολικὴ ἐποχὴ καὶ τὴν ἀναφορὰ του στὴν χαρισματικὴ δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς τοὺς Ἀποστόλους κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς. Ὅριοθετεῖ ἀκόμα τὴν ἔκφραση τῆς Ἀποστολικῆς μαρτυρίας καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐμπειρίας γιὰ τὸ ἔργο, τόσο τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ στὴν ἱστορία, ὅσο καὶ τῆς διακονίας τοῦ λόγου Του καὶ τῆς συνεχείας του ἐκ μέρους τῶν «*μαθητῶν*» καὶ «*διδασκάλων*» Του.

Εἰκόνα καὶ προτύπωση, βέβαια, κάθε κτηρυγματικῆς καὶ ἱεραποστολικῆς πρακτικῆς ἦταν κατ' ἀρχὴν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐγίνοντο κατὰ τὴ λατρεία τῆς Συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων. Κατ' αὐτὴν, ἡ ἀνάγνωση τῶν βιβλικῶν περικοπῶν, κατὰ τὰ Σάββατα, προεμήνυε καὶ προφητικὰ ὑπεδείκνυε τὴν τέλεια ἀποκάλυψη τοῦ μυστηρίου τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ στὸ πρόσωπο τοῦ Ἑμμανουήλ.

«*Ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου*» (Γαλ. 4,4), οἱ μαθητὲς ἐβίωναν τὴν παρουσία

τοῦ Θεοῦ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ ὅ,τι ὡς Θεάνθρωπος ὁ Χριστὸς ἐνεργοῦσε θαυματουργικά, «*θαυμαστά τε ἔνδοξα καὶ ἐξαισία*» καὶ ὅ,τι ἔλεγε διδάσκοντας τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ἦταν φυσικὸ οἱ Ἀπόστολοι μέσα σ' ἓνα τέτοιο ἀποκαλυπτικὰ θεϊκὸ περιβάλλον νὰ ἔχουν ὡς κύρια φροντίδα τὴν ἐξαγγελία τοῦ «*λόγου τῆς σωτηρίας*» (Πράξ. 13,26) καὶ τὴν προσφορὰ του ὡς τροφῆς πνευματικῆς καὶ «*μάννα*» ἐξ οὐρανοῦ, σύμφωνα μὲ ὅσα «*εἶδον καὶ ἤκουσαν καὶ αἱ χεῖρες αὐτῶν ἐψηλάφησαν*» (Πράξ. 4,20).

Μέλημα ἔκτοτε καὶ ἔργο ποιμαντικῆς εὐθύνης καὶ ἱεραποστολικῆς διακονίας, ἀνώτερο καὶ αὐτῆς τῆς διακονίας τῶν τραπέζων «*τῆς ἀγάπης*», ἦταν γιὰ τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς ποιμένες ὁ εὐαγγελισμὸς τοῦ Λόγου (Πράξ. 8, 4).

Ἡ ἐνσυνείδητος αὐτὴ ὑποχρέωση τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου, ὡς Ἀποστόλων τῆς Ἐκκλησίας, ἐδράζεται, ἐν τέλει, καὶ ἐπικυρώνεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός τῆς ἐντολῆς καὶ ἀποστολῆς, μὲ τὴν ὁποία ὁ Ἀναστημένος Χριστὸς ἐπιφορτίζει τοὺς συνεχιστὲς τοῦ σωτηριώδους ἔργου Του.

Μαζὶ μὲ τὴν χαροποιὸ καὶ εἰρηνοποιὸ εὐλογία τῆς Ἀναστάσεώς Του «*ἐνετείλατο αὐτοῖς*» (Ματθ. 17,9), ὅπως «*πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος*» (Ματθ. 28, 19-20). Ἀπὸ τὸν ἀναστάσιμο αὐτὸ κυριακὸν λόγο μποροῦμε νὰ ἐκτιμήσουμε βασικὲς ἀλήθειες, οἱ ὁποῖες

έχουν σχέση με τὸ σκοπὸ, τὸ περιεχόμενο, τὴ σημασία καὶ τὴν ἀναμφισβήτητη ἀξία τῆς γνώσεως καὶ ἐπιγνώσεως τοῦ ἀποκεκαλυμμένου λόγου τοῦ Θεοῦ.

Τὰ μέλη τῆς πρώτης χριστιανικῆς κοινότητας ἦσαν «προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς» (Πράξ. 2,42). Αὐτὴ ἡ πρακτικὴ τῆς πρώτης Ἐκκλησίας ἀναδεικνύει τὸ κήρυγμα ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα τῆς πρωτοχριστιανικῆς Θείας Λατρείας καὶ Λειτουργίας.

Μετέπειτα, αὐτὴ ἡ προσωπικὴ ἐμπειρία τῆς ἀποστολικῆς παρακαταθήκης καὶ προφορικῆς παραδόσεως καταγράφεται γιὰ λόγους ποιμαντικῆς συνέπειας, ἀκρίβειας τῆς ἀλήθειας καὶ διδακτικῆς δεοντολογίας καὶ ἡ ἀνάλυση καὶ ἐρμηνεία τοῦ καταγεγραμμένου λόγου τοῦ Θεοῦ καθίσταται

ἀναγκαῖα στὶς μεταποστολικές γενεές τῶν Χριστιανῶν.

Τὸ κήρυγμα τοῦτο στὴ συνέχεια, ὡς πολύτιμος καὶ βεβαιωμένη διαχρονικὴ ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας, γίνεται λόγος οἰκοδομῆς, κατηχήσεως, λόγος διδακτικὸς πρὸς «καταρτισμὸν τῶν ἁγίων» (Ἐφεσ. 4,12), μέχρις οὗτου αὐτοὶ καταντήσουν «εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφεσ. 4,13) κατὰ τὸν Ἀπόστολον τῶν Ἑθνῶν Παῦλον.

Ἡ προσευχητικὴ διάθεση, ἡ καύση τῆς

καρδίας καὶ ὁ θεϊκὸς ἔρωτας καὶ φωτισμὸς γιὰ τὴν ἱεουργία τοῦ θεϊκοῦ λόγου ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ θεολογικὴ καταξίωση, ποὺ διέρχεται μέσα ἀπὸ τὸ χῶρο τῆς μυστικῆς ἐμπειρίας ἀφ' ἑτέρου, ἀναδεικνύουν τοὺς γνήσιους καὶ ὀρθόδοξους ἐρμηνευτὲς τῶν Γραφῶν καὶ χαρακτηρίζουν τοὺς θεολόγους καὶ ἀληθινούς κήρυκες τοῦ εὐαγγελικοῦ μηνύματος. «Εἰ θεολόγος εἶ, ἀληθῶς προσεύξῃ καὶ εἰ ἀληθῶς προσεύχῃ,

θεολόγος εἶ» (PG 79, 1180) διαβεβαιώνει ὁ Ὅσιος Νεῖλος ὁ Ἀσκητής.

Ἦτο ἄλλωστε δεδομένη ἡ ὑπόσχεση τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς ὑπάκουους στὸ θεϊκὸ πρόσταγμα μαθητὲς καὶ κατὰ συνέπεια στὸ «θεσμὸ τῆς Ἐκκλησίας» διακόνους, ὅτι «ὁ παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ Πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα καὶ ὑπομνήσει Ὑμᾶς, πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν» (Ἰωάν. 14,26).

Αὐτὴ τὴ διδακτικὴ καὶ κηρυγματικὴ παράδοση διασώζει στοὺς μετέπει-

τα αἰῶνες ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὅταν αισθανόμενος τὴν ἀνάγκη νὰ μιλήσει καὶ νὰ ὁμολογήσει γιὰ τὴ σωστὴ ἐρμηνεία καὶ τὸ γνήσιο ὑπομνηματισμὸ τοῦ περιεχομένου τοῦ εὐαγγελικοῦ μηνύματος, ἔγραφε καὶ ἔλεγε ὅτι «ἡ τῶν θείων Γραφῶν κατανόησις οὐ δεῖται ἀνθρωπίνης σοφίας, ἀλλὰ φωτισμοῦ καὶ ἀποκαλύψεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» (PG 53, 175).

Δὲν διέφυγε, λοιπόν, τῆς προσοχῆς τῶν ἁγίων Πατέρων τὸ γεγονὸς τῆς ὑπαρξῆς τῆς «σοφιστικῆς ἄκτιστης ἐνέργειας» τοῦ Θεοῦ,

Ὁ Χριστὸς ἔνθρονος καὶ ὁ Πρόδρομος
(Ι. Μονὴ Δοχειαρίου, Ἅγιον Ὄρος).

τῆς συνεχῶς ἐνεργουμένης στους χαρισμα-
τούχους τῆς Ἐκκλησίας «πρὸς διαφύλαξιν καὶ
περιφρούρησιν τῆς ἀκρίβειας τῆς ἀληθείας»
σὲ χρόνους πειρασμοῦ τῶν Ὁρθοδόξων καὶ
ἀπειλῆς τῆς ἐνότητος τῆς πίστεως ἀπὸ «τούς
βαρεῖς καὶ λοιμώδεις λύκους» (Μηναῖον Ἰου-
λίου, ἔκδ. Ἁπ. Διακονίας, σελ. 182), τοὺς λυ-
μαινομένους Αὐτήν.

Τοῦτο ὡς ἀναφαίρετη εὐθύνη καὶ ὑπεύθυ-
νη ὑποχρέωση ἀποτυπώνεται στους Κανόνες
τῶν Συνόδων. «Δεῖ τοὺς τῶν Ἐκκλησιῶν προ-
εστῶτας ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις, ἐξαιρέτως
δὲ ταῖς Κυριακαῖς, πάντα τὸν κληρὸν καὶ τὸν
λαὸν ἐκδιδάσκειν τοὺς τῆς εὐσεβείας λόγους»
(Ράλλη-Ποτλῆ, Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν
Κανόνων, σελ. 346).

Πάντα ὅμως ὑπῆρχεν ὁ κίνδυνος καὶ ὁ πει-
ρασμὸς, ἀδελφοί μου, «ὁ λόγος ὁ τοῦ Σταυ-
ροῦ» (Α΄ Κορ. 1, 18) καὶ τὸ «φαιδρὸν τῆς Ἀνα-
στάσεως κήρυγμα» («Ὁρολόγιον τὸ Μέγα»
ἔκδ. Ἁπ. Διακ. 1998, σελ. 481) νὰ ἐκφυλισθεῖ
σὲ ἀκατάσχετη μεγαλοστομία καὶ φτηνὴ ρη-
τορικότητα καὶ τὸ μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου
καὶ ὁ μυστηριακὸς τρόπος τῆς σύστασης τῆς
Ἐκκλησίας, –ὅπου «τὸ κτιστὸν» ἐνοῦται ἀσυγ-
χύτως «ἐν Χριστῶ» μετὰ τοῦ «ἀκτίστου»– νὰ
περιπέσει στὴν ἠθικολογία καὶ στὴν ἐκλογι-
κευμένη χριστολογία.

Τοῦτο τὸ κήρυγμα κάνει τὸ μυστήριον τῆς
«ἐν Χριστῶ» ζωῆς –ζωῆς ποὺ ὑπερβαίνει τὸ
θάνατο– καὶ τῆς θεϊκῆς «παρεμβολῆς», ποὺ
πληροῖ μὲ τὴν χάρη Τῆς τὸν κόσμον καὶ τὸν
ἄνθρωπον, νὰ φαίνεται στὰ μάτια τῶν ἀνθρώ-
πων ὡς μία ἐγκόσμια καὶ ἱστορικὴ περιπέ-
τεια ἐνὸς «Θεοῦ», μιᾶς κάποιας Θρησκείας,
ὑφισταμένης μεταξὺ τῶν πολλῶν, καὶ νὰ εἶναι
σὰν μία ἐναλλακτικὴ προβολὴ θέσεων ἐνὸς
κοινωνικοῦ συστήματος ἢ μιᾶς ἰδεολογίας,
ποὺ ἐν τέλει δημιουργεῖ ἀδιέξοδα καὶ ὑπαρ-
ξιακὰ κενὰ στους ἀκούοντες.

Ὁ λόγος τότε ὁ ἀνθρώπινος, ὁ φιλοσοφι-
κός, δὲν γίνεται τὸ ἔνδυμα μὲ τὸ ὁποῖο περι-
βάλλεται καὶ ἐκφράζεται τὸ μυστήριον τῆς ἐν
Χριστῶ ἀποκαλύψεως, ἀλλὰ λόγος φιλόσοφος
περὶ Χριστοῦ, σαρκικὴ γνώση, χωρὶς καμία
ὁσμὴ ἀπὸ τὴν ἄνωθεν σοφία, μὲ φυσικὴ συ-

νέπεια ὅλες ἐκεῖνες τὶς παρενέργειες, ποὺ
σκιαγραφεῖ καὶ περιγράφει στὰ «Ἀσκητικά»
τοῦ ἔργου ὁ Ὅσιος Ἰσαὰκ ὁ Σύρος. «Ἡ σαρ-
κικὴ γνώση... ποὺ εἶναι ἄλογη στὸν ὀρθολο-
γισμό τῆς καὶ αὐθάδης στὴν οἴηση τῆς παν-
τοδυναμίας, ποὺ εἶναι γυμνὴ ἀπὸ τὴ θεία
μέριμνα..., δὲν ἔχει νὰ προσφέρει στὸν ἄνθρω-
πον παρὰ μιὰ συνεχὴ ἀνησυχία. Δὲν ἔχει νὰ
προσφέρει παρὰ τὴ λογικὴ σοφία, ποὺ ται-
ριάζει στὴ διοίκηση τοῦ ἐκκοσμικευμένου κό-
σμου... Ὁ ἄνθρωπος, ποὺ δουλῶνεται σ’ αὐτὴ
τὴ γνώση... δουλῶνεται στὴν μικροψυχία, στὴ
λύπη, στὴν ἀπόγνωση, στὸν δαιμονικὸ φόβο...
στὸ φόβο τοῦ θανάτου, τῶν παθῶν καὶ τῶν πο-
νηρῶν θηρίων... Ὅταν ἐξαντλήσῃ τοὺς τρό-
πους τῶν μηχανημάτων τῆς, τότε μάχεται μὲ
τοὺς ἀνθρώπους...» (Ἁπαντα τὰ εὐρεθέντα
ἀσκητικά, ἔκδ. Χ. Σπανός, σελ. 256 ἐξ.).

Ἡ πικρὴ γεύση, λοιπόν, τῆς ἀπόγνωσης
κάνει τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀναζητεῖ τὸν λόγο τῆς
ἐλπίδας, γιατί ἐπιβεβαιώνεται ἐν πολλοῖς καὶ
στὶς ἡμέρες μας ἡ προφητικὴ ρῆσις: «Ἴδου
ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος, καὶ ἐξαπο-
στελῶ λιμὸν ἐπὶ τὴν γῆν, οὐ λιμὸν ἄρτων οὐδέ
δίψαν ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι τὸν λό-
γον Κυρίου» (Ἄμώς 8,11).

Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε, ἀδελφοί μου συμπρε-
σβύτεροι, νὰ κλείσω τὸ μήνυμα τοῦτο μὲ τὶς
ὀλόθερμες εὐχές μου γιὰ ἐπιτυχία, μὲ τὴν χά-
ρη καὶ τὸν φωτισμὸ τοῦ Κυρίου, τοῦ τόσου
ἀξιόλογου αὐτοῦ Συμποσίου, μὲ τὸ γενικὸ θέ-
μα «Ἱερουργεῖν τὸ Εὐαγγέλιον» καὶ μὲ τὴν
ἀποστολικὴ προτροπὴ τοῦ ἀγίου Ἰακώβου τοῦ
Ἀδελφοθέου νὰ πρυτανεύει στὴν σκέψη καὶ
στην καρδιά σας, ὡς μέτρον κρίσεως τοῦ ἱε-
ροκηρυκτικοῦ σας λόγου καὶ κριτήριον δια-
κονίας τοῦ ἁμβωνός σας: «Ἡ δὲ ἄνωθεν σοφία
πρῶτον μὲν ἀγνή ἐστίν, ἔπειτα εἰρηνικὴ, ἐπι-
εικὴς, εὐπειθής, μεστή ἐλέους καὶ καρπῶν
ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος καὶ ἀνυπόκριτος, καρπὸς
δὲ τῆς δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σπείρεται τοῖς
ποιοῦσιν εἰρήνην» (Ἰακώβ, 3,17).

Μετ’ εὐχῶν ἐν Κυρίῳ
† Ὁ Ἀθηνῶν Χριστόδουλος

Θ. Εὐχαριστία: Ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις διὰ τῶν Ἱ. Κανόνων

Τοῦ Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Παπαθανασίου
Δρος Νομ.-Θεολογίας, Ἱεροκήρυκος Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

γ'

13. Δίδεται θεία Κοινωνία σέ ἐτοιμοθανάτους;

Βασικότερη προϋπόθεση συμμετοχῆς στή θ. Κοινωνία εἶναι ὅτι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος μεταλαμβάνει πρέπει νὰ ἔχει τὶς αἰσθήσεις του. Αὐτὸ διακελεύει ὁ 83ος κανὼν τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου. «Μηδεὶς τοῖς σώμασι τῶν τελευτησάντων τῆς εὐχαριστίας μεταδιδότω. Γέγραπται γὰρ “Λάβετε, φάγετε” τὰ δὲ τῶν νεκρῶν σώματα, οὐδὲ λαβεῖν δύναται, οὐδὲ φαγεῖν» (Ράλλη-Ποτλῆ, *Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν Κανόνων*, τόμ. Β', 495). Τὰ ἴδια λέγει καὶ ὁ 18ος τῆς Συνόδου τῆς Καρθαγένης (ὅπ. παρ., τόμ. Γ', σελ. 352). Συνεπῶς, θεία Κοινωνία δίδεται μόνον στοὺς ζῶντες.

Ἡ περίπτωση τῶν ἐτοιμοθανάτων ἀντιμετωπίζεται ἀπὸ τὴν ποιμαίνουσα Ἐκκλησία μὲ ἰδιαίτερη προσοχή. Σχετικὸς εἶναι ὁ 13ος κανὼν τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὁ ὁποῖος καθορίζει τὰ ἑξῆς: «Περὶ δὲ τῶν ἐξοδούντων, ὁ παλαιὸς καὶ κανονικὸς νόμος φυλαχθήσεται καὶ νῦν, ὥστε, εἴ τις ἐξοδεύοι, τοῦ τελευταίου καὶ ἀναγκαιοτάτου ἐφοδίου μὴ ἀποστερεῖσθαι» (ὅπ. παρ., τόμ. Β', σελ. 143). Ἡ Ἐκκλησία κινουμένη ἀπὸ ἀγάπη παρέχει τὴ θ. Κοινωνία σ' αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται εἰς κίνδυνον θανάτου, ὅπως καὶ ὁ παλαιὸς κανὼν τὸ ἴδιο εἶχε ὀρίσει, δηλαδὴ ὁ βος κανὼν τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ Συνόδου, παρὰ τὴν ὑπαρξὴ μάλιστα καὶ ἐπιτιμίων, τοὺς ὁποῖους καὶ κανονίζει ἀναλόγως ἐὰν ἐπιζήσουν (ὅπ. παρ., τόμ. Γ', σελ. 34). Ὁ προαναφερθεὶς 13ος κανὼν τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου εἶναι πολὺ κατατοπιστικὸς στὴν τελευταία του παράγραφο, στὴν ὁποία ὀρίζει τὰ ἑξῆς

καὶ μάλιστα ὑπὸ τύπον γενικῆς ἀρχῆς: «Καθόλου δέ, καὶ περὶ παντός οὐτινοσοῦν ἐξοδούντος, αἰτοῦντος τοῦ μετασχεῖν εὐχαριστίας, ὁ ἐπίσκοπος μετὰ δοκιμασίας μεταδιδότω τῆς προσφορᾶς». Ἀξίζει ἐν προκειμένῳ νὰ ὑπογραμμισθεῖ ἡ φράση τοῦ κανόνου «μετὰ δοκιμασίας», δηλ. ὕστερα ἀπὸ κάποια ἐξέταση. Ἡ μετάδοση τῆς θ. Κοινωνίας δίδεται σ' ἐκείνους τοὺς ἐτοιμοθανάτους οἱ ὁποῖοι ἔχουν συναίσθηση τοῦ ἱεροῦ Μυστηρίου καὶ μὲ τὴ βούλησή τους δίδουν ἔστω καὶ διὰ μικρῶν νευμάτων ἢ ἄλλων σημείων τὴν συγκατάθεσή τους (βλ. Γαβριήλ Κων/λεως, *Διάταξις ΜΓ'*, εἰς Μ. Γεδεῶν, *Κανονικαὶ Διατάξεις*, τόμ. Α', σελ. 129 καὶ π. Δημ. Τζέρπου, *Ἐφόδιον Ζωῆς*, ἐκδ. Τήνος, Ἀθῆναι 2001, σελ. 90 ἐπ.).

14. Ἐπιτρέπεται τὸ ἀντιδώρο νὰ χρησιμοποιηθεῖ ὡς φαγητό;

Ὁχι, διότι ὁ ἄρτος τοῦ ἀντιδώρου δὲν εἶναι κοινὸς ἄρτος ἀπὸ τὴν στιγμή τῆς εὐλογίας κατὰ τὴν Προσκομιδὴ καὶ τῆς ὑψώσεως του κατὰ τὸ «Ἄξιόν ἐστιν...». Εἶναι ἓνας εὐλογημένος ἄρτος ὁ ὁποῖος προσφέρεται «ἀντὶ τοῦ μεγάλου ἐκείνου Δώρου τῆς φρικτῆς Κοινωνίας». Ὁραιοτάτα μάλιστα στὴν ἐρμηνεία του στὸν 2ο κανόνα τῆς Συνόδου τῆς Ἀντιοχείας ὁ Βαλσαμῶν γράφει ὅτι διανέμεται τὸ ἀντιδώρο, «ὥστε πᾶσαν ἀνάγκην ἔχειν καὶ αὐτοὺς τοὺς μὴ δυναμένους μεταλαμβάνειν τῶν ἀγίων καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων, προσκαρτερεῖν μέχρι τέλους τῆς θείας ἱεροτελεστίας, καὶ ἐκ χειρὸς ἱερατικῆς λαμβάνειν αὐτὸ εἰς ἀγιασμόν» (Ράλλη-Ποτλῆ, *Σύντα-*

γμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, τόμ. Γ', σελ. 128). Ὁ ἅγ. Νικόδημος ὁ Ἄγιορείτης γράφει ὅτι «ἐπειδὴ δὲ ὅλοι δὲν εἶναι ἐτοιμασμένοι διὰ νὰ μεταλάβουν, διὰ τοῦτο, ὡς φαίνεται ἐπειροήθη τὸ ἀντίδωρον, ἵνα καὶ οἱ μὴ μεταλαμβάνοντες τῶν Μυστηρίων λάβωσιν αὐτὸ παρὰ τοῦ Ἱερέως πρὸς ἀγιασμόν· ἡγιασμένος γὰρ ἄρτος ἐστὶ τὸ ἀντίδωρον καὶ διὰ τί ἐπροσφέρθη πρὸς τὸν Θεόν...» (Πηδάλιον, ἐκδ. Ἀστήρ, Ἀθήναι 1982, σελ. 408).

Σὲ συγκεκριμένη ἐρώτηση (ὑπ' ἀριθμ. Ε') μοναχῶν πρὸς τὴν Σύνοδον τῆς Κων/λεως (11ος αἰώνας), «ἂν πρέπη ἀδιαφόρως καὶ ὡς θέλει νὰ τρώγῃ ὁ Ἱερεὺς τὰ προσφερόμενα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, προσφορᾶς δηλ. καὶ νάματα καὶ ἂν πρέπη νὰ τρώγῃ ταῦτα ὡσὰν τὸν κοινὸν ἄρτον καὶ τί πρέπει νὰ κάμνῃ ὅταν αἱ τοιαῦτα προσφοραὶ καὶ τὰ νάματα συναχθοῦν πολλά;», ἡ Σύνοδος διὰ τοῦ Πατριάρχου Νικολάου ἔδωσε τὴν ἀκόλουθη Ἀπόκρισιν:

«Τὰ κομμάτια ὅπου μείνουν ἀπὸ τὴν ὑψωθείσαν προσφορὰν δὲν πρέπει νὰ τρώγονται εἰς ἄλλον τόπον, ἀπαρξὲ εἰς μόνην τὴν Ἐκκλησίαν, ἕως ὅπου νὰ ἐξοδευθοῦν ὅλα, ὅσα καὶ ἂν εἶναι. Τὰ δὲ κομμάτια ὅπου μείνουν ἀπὸ τὰς ἄλλας προσφορὰς ὅπου δὲν ὑψώθησαν, πρέπει νὰ τρώγονται καὶ ἔξω τῆς Ἐκκλησίας, ὄχι ὅμως μαζί μὲ γάλα καὶ τυρὶ καὶ ὀψάρια θετέον, ὡσὰν ὁ κοινὸς ἄρτος, ἀλλὰ μοναχὰ χωρὶς ἄλλο φαγητὸν» (Πηδάλιον, σελ. 734).

Κάνει βεβαίως ἐδῶ μία διάκριση ὁ Πα-

τριάρχης Νικόλαος καὶ διαχωρίζει τὰ περισσεύματα κλάσματα ἀπὸ τὴν δηλωθεῖσα προσφορὰ ἀπὸ τὴν ὁποία ἐξάγεται ὁ Ἄμνος καὶ ἀπὸ τὰ κλάσματα ἐκ τῶν ἄλλων προσφορῶν. Θεωρεῖ δὲ ὡς ἀντίδωρο ἐκεῖνα τὰ κλάσματα ἐκ τῆς προσφορᾶς ἀπὸ τὴν ὁποία ἐξῆλθε ὁ Ἄμνος.

Σκηνὴ ἀπὸ τὴν Ἀποκάλυψη.

Ἐξάλλου, ὁ 8ος κανὼν τοῦ ἁγ. Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας ὀρίζει ὅτι: «Τὰ προσφερόμενα εἰς λόγον θυσίας, μετὰ τὰ ἀναλισκόμενα εἰς τὴν τῶν Μυστηρίων χρείαν, οἱ Κληρικοὶ διανεμέσθωσαν καὶ μήτε κατηχούμενος ἐκ τούτων ἐσθιέτω ἢ πινέτω, ἀλλὰ μᾶλλον οἱ Κληρικοὶ καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς πιστοὶ ἀδελφοί» (Ράλλη-Ποτλῆ, Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, τόμ. Δ', σελ. 348).

Ἄλλως, ἐὰν ἡ προσφορὰ δὲν εἶναι εὐλογημένη, δηλαδὴ δὲν χρησιμοποιοιήθηκε κατὰ τὴν Προσκομιδῆ, μπορεῖ νὰ χρησι-

μοποιηθεῖ καὶ ὡς κοινὸς ἄρτος.

15. Ἐπιτρέπεται ἡ αἰμοδοσία μετὰ τὴν θ. Κοινωνία;

Ἡ ἀπάντηση στὸ παραπάνω ἐρώτημα κρύπτεται σ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν πρόσκληση-προτροπὴ τοῦ ἱερέως πρὸ τῆς θ. Κοινωνίας. «Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε». Ἰδιαιτέρα ἡ δευτέρα προϋπόθεση, «μετὰ πίστεως προσέλθετε», δηλώνει τὴν ὅλην περὶ τοῦ ἁρρήτου Μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας δογματικὴ διδασκαλία

τῆς Ἐκκλησίας μας. Κοινωνοῦμε ἀπὸ τὸ Πανάχραντον Σῶμα καὶ τὸ Τίμιον Αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, παρ' ὅτι οἱ αἰσθήσεις μᾶς δίνουν τὴν πληροφορία ὅτι κοινωνοῦμεν ἄρτον καὶ οἶνον. Τὸ μέγιστο θαῦμα τῆς μεταβολῆς τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου εἰς Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ ὑπερβαίνει ὄντως τὴν ἀνθρώπινη διάνοια καὶ κατάληψη. Ἔτσι οἱ κοινωνοῦντες πιστοὶ καθίστανται «σύναιμοι καὶ σύσσωμοι τῷ Χριστῷ». Εἶναι ὑλικά μὲν τὰ προσφερόμενα εἶδη τῆς Εὐχαριστίας ἀλλὰ εἶναι θεανθρώπινη ἡ παρουσία τοῦ Κυρίου. Ἡ προσέγγιση τοῦ ὑπερφυοῦς τούτου Μυστηρίου βρίσκεται στοὺς λόγους τοῦ Ἰδίου τοῦ Χριστοῦ στὸ *Κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον*, ὅταν ὁμιλεῖ διὰ τὸν Ἐαυτὸν Του ὡς «τοῦ ἄρτου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τοῦ ἀληθινοῦ» (6, 58) καὶ ἀκόμη ὅτι «τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν· τὰ ρήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι καὶ ζωὴ ἐστι» (στίχ. 63). Οὐράνιος, λοιπόν, πνευματικὴ τροφή, γιὰ τὴν ὁποία οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μίλησαν πολὺ χαρακτηριστικά: Ὁ ἅγ. Κύριλλος Ἱεροσολύμων γράφει: «Ὁ φαινόμενος ἄρτος οὐκ ἄρτος ἐστίν, εἰ καὶ τοιοῦτός ἐστι τῇ γεύσει, ἀλλὰ σῶμα Χριστοῦ καὶ ὁ φαινόμενος οἶνος οὐκ οἶνός ἐστιν, εἰ καὶ γεῦσις τοῦτο βούλεται, ἀλλὰ αἷμα Χριστοῦ» καὶ «ὁ δὲ ἄρτος οὗτος ὁ ἅγιος ἐπιούσιός ἐστιν, ἀντὶ τοῦ ἐπὶ τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς κατατασσόμενος. Οὗτος ὁ ἄρτος οὐκ εἰς κοιλίαν χωρεῖ καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται, ἀλλ' εἰς πᾶσάν σου τὴν σύστασιν ἀναδίδοντας εἰς ὠφέλειαν ψυχῆς τε καὶ σώματος» (*Μυστ. Κατ. Δ', § θ' καὶ Ε' § ιε'*). Ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος ἐπίσης: «Μὴ ὅτι ὁ ἄρτος ἐστὶν ἴδης, μηδ' ὅτι οἶνός ἐστι νομίσης· οὐ γὰρ ὡς αἱ λοιπαὶ βρώσεις εἰς ἀφεδρῶνα χωρεῖ, ἄπαγε! μὴ τοῦτο νόει, ἀλλὰ ὡσπερ κηρὸς πυρὶ προσομιλήσας οὐδὲν ἀπουσιάζει, οὐδὲν περισσεύει, οὕτω καὶ ᾧδε νόμιζε συναναλίσκεσθαι τὰ μυστήρια τῆ τοῦ σώματος οὐσία. Διὸ καὶ προσερχόμενοι, μὴ ὡς ἐξ ἀνθρώπου νομίσητε μεταλαμβάνειν τοῦ θεοῦ σώματος, ἀλλ' ὡς ἐξ αὐτῶν τῶν Σεραφεῖμ τῇ λαβίδι τοῦ πυρός, ἦνπερ Ἡσαΐας εἶδε, τοῦ θεοῦ σώματος

μεταλαμβάνειν νομίζετε, καὶ ὡς τῆς θείας καὶ ἀχράντου πλευρᾶς ἐφαπτόμενοι τοῖς χείλεσιν, οὕτω τοῦ σωτηρίου αἵματος μεταλάβωμεν» (*Περὶ μετανοίας*, ΕΠΕ 30, Θ', 314).

Καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός:

«Σῶμά ἐστὶν ἀληθῶς ἠνωμένον θεότητι, τὸ ἐκ τῆς ἀγίας Παρθένου σῶμα, οὐχ ὅτι αὐτὸ τὸ σῶμα τὸ ἀναληφθέν ἐξ οὐρανῶν κατέρχεται, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος μεταποιεῖται εἰς σῶμα καὶ αἷμα Θεοῦ. Εἰ δὲ τὸν τρόπον ἐπιζητεῖς, πῶς γίνεται, ἀρκεῖ σοι ἀκοῦσαι, ὅτι διὰ Πνεύματος Ἁγίου...

Σῶμά ἐστὶ καὶ αἷμα Χριστοῦ εἰς σύστασιν τῆς ἡμετέρας ψυχῆς τε καὶ σώματος χωροῦν, οὐ δαπανώμενον, οὐ φθειρόμενον, οὐκ εἰς ἀφεδρῶνα χωροῦν – μὴ γένοιτο –, ἀλλ' εἰς τὴν ἡμῶν οὐσίαν τε καὶ συντήρησιν, βλάβης παντοδαποῦς ἀμυντήριον, ρύπου παντός καθατήριον» (*Ἐκδοσις Ἀκριβῆς τῆς Ὀρθόδοξου Πίστεως*, ἐκδ. Πουρναρᾶ, Θεσ/κη 1976, σελ. 368 ἐπ.). Καὶ καταλήγει ὁ ἱερὸς πατήρ: «Κοινωνία λέγεται τε καὶ ἐστὶν ἀληθῶς διὰ τὸ κοινωνεῖν ἡμᾶς δι' αὐτῆς τῷ Χριστῷ καὶ μετέχειν αὐτοῦ τῆς σαρκός τε καὶ τῆς θεότητος, κοινωνεῖν δὲ καὶ ἐνοῦσθαι καὶ ἀλλήλοις δι' αὐτῆς· ἐπεὶ γὰρ ἐξ ἑνὸς ἄρτου μεταλαμβάνομεν, οἱ πάντες ἐν σῶμα Χριστοῦ καὶ ἐν αἷμα καὶ ἀλλήλων μέλη γινόμεθα σύσσωμοι Χριστοῦ χρηματίζοντες» (ὅπ. παρ., σελ. 374).

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ἀγιογραφικῶν καὶ πατερικῶν θέσεων τὸ τεθὲν ἐρώτημα μποροῦμε νὰ ἰσχυρισθοῦμε ὅτι εἶναι ἐρώτημα σχολαστικό.

Ἡ αἰμοδοσία ὡς πράξη ἐκούσιας προσφορᾶς μιᾶς ποσότητος ἀπὸ τὸ αἷμα μας, γιὰ νὰ σωθεῖ κάποιος ἀσθενὴς πού κινδυνεύει, εἶναι ὄντως πράξη ἀληθινῆς ἀγάπης καὶ ἱερὸ καθήκον. Δὲν ὑπάρχει συνεπῶς βεβήλωση ἢ ἀνευλάβεια, ὅταν προσέρχεται ἐκεῖνος πού ἔχει κοινωνήσει στὴν εὐλογημένη πράξη τῆς αἰμοδοσίας χάριν τῶν συνανθρώπων του. Ἄς μὴν δὲ ὑπεισερχόμεθα περιέργως καὶ χωρὶς πίστη στὸ ἱερότατο Μυστήριον τῆς θ. Κοινωνίας. Ἄς ἀφήνουμε τὸ Θεὸ νὰ ξέρει Ἐκεῖνος τί γίνεται μὲ τὴν αἰμοδοσία μετὰ τῆ θ. Κοινωνία.

Ἡ ἐπανεπικοινωνία τοῦ ἀνθρώπου μετὸν Θεὸ κατὰ τὸν ἅγιον Κύριλλο Ἀλεξανδρείας

Τοῦ Στυλιανοῦ Παπαδοπούλου,
Ὁμ. Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου

Τὴν ἀνελικτική πορεία τῆς θείας οἰκονομίας βιώνει στὸ σύνολό της ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας καὶ γι' αὐτὸ κινεῖται μετ' ἀσφάλεια σὲ ὅλες τὶς φάσεις καὶ τὶς δυσνόητες πλευρές της. Τὰ προφητικὰ δεδομένα τῆς ΠΔ ὑποσημαίνουν καὶ ὑποδεικνύουν τὰ γεγονότα τῆς ΚΔ καὶ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἐκκλησίας. Ὁμοίως τὰ τῆς ΚΔ καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐρμηνεύουν μετ' σαφήνεια τὰ τῆς ΠΔ. Ἔτσι, ἡ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου καὶ μάλιστα ἡ προπρωτική του κατάσταση κατανοοῦνται μόνο μετ' τὸ σωτηριῶδες ἀνακεφαλαιωτικὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ, δηλαδή μετ' τὴν Χριστολογία.

Τοῦτο εἶναι αὐτονόητο, ἀφοῦ δὲν γνωρίζουμε τὴν ἀκριβῆ κατάσταση τῶν πρωτοπλάστων (πέρα τῶν τελειῶς γενικῶν ἀναφορῶν τοῦ βιβλίου τῆς *Γενέσεως*), ἀλλὰ γνωρίζουμε, ὅσο εἶναι δυνατὸ, τὴν κατάσταση τοῦ Χριστοῦ ὡς θεανθρώπου. Ἡ ἀνθρωπότητα δηλαδή τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἀνθρώπινη φύση του, γίνεται μέτρο καὶ γνώμονας, μέσω τοῦ ὁποῦ ὁ Κύριλλος προσπαθεῖ νὰ γνωρίσει καὶ νὰ παρουσιάσει τὴν κατάσταση τῶν πρωτοπλάστων πρὶν ἀπὸ τὴν πτώση τους, πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπομάκρυνσή τους ἀπὸ τὸν δημιουργό τους.

Τὸ κατ' εἰκόνα καὶ τὰ χαρίσματα

Οἱ βιβλικές ρήσεις «ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτὸν» (Γεν. 1,27) «καὶ ἐνεφύσησεν (= ὁ Θεὸς) εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς» (Γεν. 2,7) καταβάλλεται προσπάθεια νὰ κατανοηθοῦν πέρα ἀπὸ τὴν ἀνθρωπομορφία τους. Ἰδιαίτερα ἡ «εἰκόνα» καὶ ἡ «πνοὴ ζωῆς», ποῦ ὁ Θεὸς ἐμφύσησε στὸ πρόσωπο τοῦ ἀνθρώπου, συνδέεται μετ' τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ποῦ ἐμβάλλεται στὸν ἄνθρωπο καὶ ἀποτελεῖ τὴν «σφραγίδα» καὶ

τοὺς «*χαρακτῆρας*» τῆς «*τελείας φύσεως*» τοῦ δημιουργοῦ, ἀφοῦ τὸ «*ἐμφύσημα*» ὡς ἐνέργεια «*προῆλθεν*» «*ἐκ τῆς θείας οὐσίας*».

Μετ' τὸ ἅγιον Πνεῦμα ποῦ ἐνοίκησε στὸν ἄνθρωπο, ὁ δημιουργὸς Θεὸς παρέχει τὴν θεία του εἰκόνα, τὴν ζωὴ, τὸ λογικόν, τὴν ἀνθρώπινη λαμπρότητα, τὴν δύναμη γιὰ τὴν ἀρετὴ καὶ γενικὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ «*ἀρχέτυπον κάλλος*», τὸν Θεόν.

Παρατηροῦμε ὅτι ὁ Κύριλλος, ἀκολουθώντας τὴν παλαιότερη παράδοση, ἰδιαίτερα τὴν ἀλεξανδρινή, χρησιμοποιοῦ τὸν ὅρο *θεία φύσις* καὶ *θεία οὐσία* ὡς ταυτόσημους μετ' τὸ θεῖο εἶναι, δηλ. τὴν θεία ὑπόσταση. Καὶ ἐνῶ τὸ «*ἐμφύσημα*» προῆλθε ἀπὸ τὴν θεία φύση, ἡ ἐνοίκηση τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἶναι αὐτὴ ποῦ παρέχει τὴν θεία εἰκόνα καὶ τὴν θεία χάρη. Εἰκόνα τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὅχι ἐπειδὴ ἔχει θεία οὐσία, ἀλλὰ διότι ἔχει «*χαρακτῆρας*» τοῦ προτύπου του. Ἐπομένως, ἡ χρῆση τῶν ὄρων *οὐσία* καὶ *φύσις* δὲν προϋποθέτουν καὶ μετάδοση θείας οὐσίας στὸν ἄνθρωπο.

«*Κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν τοῦ ἐπὶ πάντας ὄντος Θεοῦ πεποιῆσθαι ἢ θεία μαρτύρεται γραφή... Ὅτι δὲ διὰ τοῦ Πνεύματος εἰς εἰκόνα τὴν θείαν κατεσφραγίζετο πάλιν ὁ αὐτὸς ἡμᾶς ἐδίδαξεν εἰπών: "Καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς". Ὁμοῦ γὰρ ζωὴν ἐνετίθει τὸ Πνεῦμα τῶ πλάσματι καὶ τοὺς ἑαυτοῦ χαρακτῆρας θεοπρεπῶς ἐνεσήμα- νεν. Οὕτω τὸ ἐπὶ γῆς λογικὸν ἐξαρτίσας ζῶν ὁ ἀριστοτέχνης Θεός...»¹.*

Τὸ ἅγιον Πνεῦμα συνιστᾷ, τρόπον τινά, τὴν σφραγίδα τῆς θείας φύσεως στὸν ἄνθρωπο. Πιὸ συγκεκριμένα, ἡ σφραγίδα αὐτὴ εἶναι «*ἡ πνοὴ ζωῆς*», αὐτὴ ποῦ διέπλασε τὸν ἄνθρωπο εἰκόνα τοῦ ἀρχετύπου κάλλους. Ἔτσι ἔχουμε τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος «*δου-*

νάμει τοῦ Πνεύματος» μπορεί νὰ πραγματώσει κάθε εἶδους ἀρετή.

«...οὐκ ἄν, οἶμαι, τίς εὐφρονῶν τὸ ἐκ τῆς θείας οὐσίας προελθὸν ἐμφύσημα ψυχὴν οἶοιτο γενέσθαι τῷ ζῶω, ψυχωθέντι δὲ μᾶλλον καὶ πρὸς ιδιότητα τῆς τελείας φύσεως δι' ἀμφοῖν ἀφιγμένω, ψυχῆς δὴ λέγω καὶ σώματος, καθάπερ τινὰ σφραγιδα τῆς ἐαυτοῦ φύσεως ἐνέπηξεν ὁ δημιουργὸς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τοῦτ' ἔστι, τὴν πνοὴν τῆς ζωῆς, δι' ἧς πρὸς τὸ ἀρχέτυπον διεπλάττετο κάλλος, ἀπετελεῖτο δὲ εἰκόνα τοῦ κτίσαντος, πρὸς πᾶσαν ἰδέαν ἀρετῆς δυνάμει τοῦ ἐνοικισθέντος αὐτῷ διακρατούμενος Πνεύματος»².

Ἡ πτώση: ἀπουσία τῆς θείας χάριτος καὶ ἀμαύρωση τῆς θείας εἰκόνας

Παρὰ τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν χαρισματική κατάσταση τῶν πρωτοπλάστων, ἡ φύση τους ὑπῆρξε τρεπτή. Μποροῦσε νὰ μείνει χαρισματική ἀλλὰ καὶ νὰ χάσει τὴν χαρισματικότητα. Ἡ τρεπτότητα τῆς ἀνθρώπινης φύσεως προϋποθέτει δύο θεμελιώδη δεδομένα. Πρῶτον, ἡ «πνοὴ ζωῆς», ἡ ψυχὴ, πού ὁ Θεὸς ἐμφύσησε στὸν ἄνθρωπο, δὲν ἀποτελεῖ καθαυτὸ φύση τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ ἡ θεία φύση εἶναι ἄκτιστη καὶ ἄτρεπτη. Πρόκειται μόνο γιὰ χάρισμα, θεία χάρις. Δεύτερον, ὁ ἄνθρωπος δημιουργήθηκε «αὐτοπροαίρετος», εἶχε τὴν δυνατότητα ἐπιλογῆς («αἴρεσι») ³ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Ὁ Θεὸς τοῦ ἐμπιστευθήκε τὰ ἡνία τοῦ ἐαυτοῦ του, τῶν διαθέσεών του, ἦταν «κύριος» νὰ αὐτοδιατεθεῖ⁴.

Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε ἀρνητικό. Ὁ ἄνθρωπος ἐπέλεξε τὸ κακό, ἐξέπεσε ἀπὸ τὴν χαρισματική κατάσταση. Ἄφοῦ καταφρόνησε τὸν Θεὸ ⁵ καὶ δὲν ἐκτίμησε τὸ ἅγιον Πνεῦμα, αὐτὸ πλέον δὲν ἐνεργοῦσε στὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, στὸν ἄνθρωπο.

«Τρεπτῆς ὑπάρχων φύσεως ὁ προπάτωρ Ἀδὰμ καὶ πεφυκῶς ἔσθ' ὅτε ποτέ μὲν τὴν δικαιοσύνην ἀγαπᾶν καὶ μισεῖν τὴν ἀδικίαν, ποτέ δὲ πάλιν εἰς τὴν ἐναντίαν ἕξιν μεταπηδᾶν καὶ ἀγαπᾶν μὲν τὴν ἀδικίαν μισεῖν δὲ τὴν δικαιοσύνην... παρηνήχθη παρὰ τοῦ διαβόλου»⁶.

Ὦντας τρεπτὸς καὶ «αὐτοπροαίρετος» ὁ ἄνθρωπος παρασύρθηκε ἀπὸ τὸν Σατανᾶ, παραδόθηκε στὴν ἀμαρτία καὶ τὶς ἡδονές. Σχηματικά, δηλαδή, ἐπανῆλθε στὴν γῆ, ἀπὸ τὴν ὁποία πλάσθηκε τὸ σῶμα του. Ἄρα ἐνδιαφέρεται πλέον μόνο γιὰ ὅ,τι ἔχει σχέση μὲ τὴν ὕλη καὶ τὰ ὑλικά. Θεολογικά, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὸν Θεό, ἀμαυρώθηκε «ἡ πρὸς Θεὸν ὁμοίωσις», ἐνῶ σκοτείνιασαν οἱ χαρακτηριστῆρες τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο καὶ δὲν εἶχαν πλέον λαμπρότητα καὶ εὐκρίνεια. Ἡ κατάσταση αὐτὴ ἐπιτάθηκε σὲ ὄλο, τὸ συνεχῶς αὐξανόμενο, γένος τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, πού πάντα ὑπῆρχε, ὑπέφερε ἀπὸ τὴν ἀμαρτία καὶ τὴν ἀπουσία τῆς θείας χάριτος καὶ περιέπεσε σὲ τόσο γενικὴ ἀμαρτωλότητα καὶ ἀλογία, ὥστε ἀγνοοῦσε τελείως τὸν δημιουργό του. Ἡ ἀνθρώπινη φύση ἔχασε τὴν «ἀρχαία» τῆς κατάστασης:

«...ἀπεγυμνοῦτο μὲν χάριτος τῆς ἀρχαίας ἡ φύσις· ἀπανίσταται δὲ τὸ Πνεῦμα παντελῶς καὶ πίπτει πρὸς τὴν ἐσχάτην ἀλογίαν ὁ λογικός, καὶ αὐτὸν ἀγνοήσας τὸν κτίσαντα»⁷.

Ἡ ἀπουσία τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο συνεπάγεται ὄχι μόνο τὴν ἐμφάνιση ἀλλὰ καὶ τὴν συνεχὴ αὐξηση τοῦ κακοῦ. Ἡ ἀμαρτία κυριαρχεῖ καὶ ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου γίνεται ὄλο καὶ χειρότερη, ἀφοῦ εἶναι γυμνὴ θείας χάριτος. Ἡ κατάσταση αὐτὴ, ἡ μακρὰν τοῦ Θεοῦ ζωὴ, ὀφείλεται στὸν Σατανᾶ, τὸν ἄρχοντα τοῦ κόσμου, ὅπως ὁ Χριστὸς ὀνόμασε τὸν Διάβολο. Τοῦτον ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ τὸν καταπολεμήσει μόνος του, μολονότι ὁ νοῦς του διψᾶει τὴν ἐλευθερία ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσία του στὸν νόμο τῆς ἀμαρτίας καὶ θέλει νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὶς διαβλητὲς πράξεις. Ὁ νόμος τῆς ἀμαρτίας ἔγινε στὸν ἄνθρωπο κάτι σὰν «ἔμφυτον κίνημα»⁹. Ἡ λέξις «κίνημα» δηλώνει ὅτι μὲ τὴν πτώση δὲν ἄλλαξε ὀλοσχερῶς καὶ ριζικᾶ-ὄντολογικᾶ ἡ φύση τοῦ ἀνθρώπου.

(συνεχίζεται)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. PG 73, 204 D-205 A. 2. PG 74, 277 CD. 3. PG 73, 205 C. 4. PG 73, 205 C. 5. PG 73, 205 A. 6. PG 75, 336 B. 7. PG 74, 277D. 8. PG 73, 205 AB. 9. PG 74, 813 CD.

Ὁρθόδοξη Θεολογία καὶ Οἰκολογία*

Τοῦ Μάριου Μπέγζου, Καθηγητοῦ τοῦ Παν. Ἀθηνῶν

Ἐὰν χρειαζόταν νὰ ἀπαριθμήσουμε τὰ πολ-
 Ἄ λὰ προβλήματα τοῦ καιροῦ μας καὶ νὰ τὰ
 ἱεραρχήσουμε, ἓνα εἶναι βέβαιο, ὅτι δηλαδή θὰ
 τοποθετούσαμε τὸ οἰκολογικὸ πρόβλημα στὴν
 πρώτη θέση. Πρόκειται γιὰ τὸ Νο 1 ζήτημα ποῦ
 μᾶς ἀπασχολεῖ πάρα πολὺ σοβαρά, ἐπειδὴ
 εἶναι ζήτημα ζωῆς καὶ θανάτου κυριολεκτικά.

Τὸ οἰκολογικὸ πρόβλημα ἔχει μιὰν ἀφορ-
 μὴ καὶ μιὰν αἰτία. Ἡ ἀφετηρία του βρίσκεται
 στὴν τεχνική, ἀλλὰ ἡ αἰτία του ἐντοπίζεται
 στὴν ἠθική. Πρόκειται γιὰ μιὰ συγκεκριμένη
 στάση τοῦ ἀνθρώπου ἀπέναντι στὴν φύση, ποῦ
 προξενεῖ τὴν περιβαλλοντικὴ ἀνισορροπία. Ἄν
 δὲν ἀντιμετωπίσουμε τὴν οἰκολογία θεολογι-
 κά, δὲ θὰ καταφέρουμε τίποτε.

Πρώτη ἀφορμὴ περιβαλλοντικῆς κατα-
 στροφῆς εἶναι ἡ λεγομένη *Βιομηχανικὴ Ἐπα-
 νάσταση* τοῦ 19ου αἰώνα στὶς προηγμένες
 χώρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ Βόρειας Ἀμε-
 ρικῆς. Ἡ *ἐκβιομηχάνιση* ἀπαίτησε τεράστιες
 ποσότητες ἐνέργειας ποῦ ἀντλήθηκαν ἀπὸ τὸ
 γαιάνθρακα (κάρβουνο) καὶ τὸ πετρέλαιο. Ἀπο-
 τέλεσμα ἦταν ἡ *σταδιακὴ ἐξάντληση τῶν ἐνερ-
 γειακῶν ἀποθεμάτων* τῆς ὑφελίου ποῦ παρα-
 τηρεῖται ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 20οῦ αἰώνα. Παράλ-
 ληλα καὶ ἐξαιτίας τῆς ἐντατικῆς ἐκβιομηχάνι-
 σης *μολύνθηκε τὸ φυσικὸ περιβάλλον ἀνεπα-
 νόρθωτα*, γιὰ πρώτη φορὰ σὲ ἕκταση πρωτο-
 φανῆ γιὰ ὀλόκληρη τὴν ἱστορία τοῦ ἀνθρωπί-
 νου γένους.

Ἡ *εἰρηνικὴ χρῆση τῆς πυρηνικῆς ἐνέργειας*
 ἀπὸ τὴ δεκαετία τοῦ 1970 ὄξυνε τὸ οἰκολογικὸ
 πρόβλημα. Τὰ ἐργοστάσια παραγωγῆς πυρην-
 ικῆς ἐνέργειας μολύνουν τὸ φυσικὸ περιβάλ-
 λον μὲ τὰ ραδιενεργὰ ἀπόβλητα καὶ τὰ ἀτυχή-
 ματα μὲ τὴν ἀνεξέλεγκτη διαρροὴ ραδιενέργει-
 ας εἶναι ὄχι ἀπλῶς μιὰ κάποια πιθανότητα,

ἀλλὰ μιὰ ὑπερβέβαιη πραγματικότητα, ὅπως
 ἀποδείχθηκε μὲ σωρεῖα τέτοιων ὀδυνηρῶν πε-
 ριστατικῶν, ποῦ δὲν μπόρεσαν νὰ ἀποκρυβοῦν
 ἀπὸ τὴ δημοσιότητα, ἀπὸ τὸ ἀμερικανικὸ Χά-
 ρισμπουργκ (1979) μέχρι τὸ σοβιετικὸ Τσερνο-
 μπίλ (1986). Δεκάδες νεκροὶ κι ἑκατοντάδες καρ-
 κινοπαθεῖς, δηλαδή ἐτοιμοθάνατοι καὶ μελλο-
 θάνατοι συνάνθρωποί μας, ποῦ εἶχαν τὴν ἀτυ-
 χία νὰ κατοικοῦν ἢ νὰ ἐργάζονται σὲ πυρηνικά
 ἐργοστάσια, ἦταν ὁ τραγικὸς ἀπολογισμὸς.

Σχετικὰ νωρὶς ἀντέδρασε ἡ εὐαίσθησις δυ-
 τικοευρωπαίων, ποῦ ὑψωσαν δυνατὴ φωνὴ δια-
 μαρτυρίας. Ἔτσι σχηματίσθηκαν οἱ πρώτες
 οἰκολογικὲς ὀργανώσεις πολιτῶν (ἀπὸ τὴ «*Λέ-
 σχη τῆς Ρώμης*» μέχρι τὴν πασίγνωστη «*Green-
 peace*» ἢ τὸ *WWF «Διεθνὲς Ταμεῖο γιὰ τὴ Φύ-
 ση*»), δραστηριοποιήθηκαν προσωπικότητες
 διεθνούς κύρους, συγκροτήθηκαν πολιτικὰ κόμ-
 ματα καὶ σημειώθηκαν δυναμικὲς παρεμβά-
 σεις γιὰ τὴν ἀποτροπὴ οἰκολογικῶν κατα-
 στροφῶν ἢ τὴ λήψη συγκεκριμένων μέτρων
 προστασίας σὲ ἄμεσα ἐπαπειλούμενες πε-
 ριοχὲς τοῦ πλανήτη μας. Ἡ Ἐκκλησία πρωτο-
 στάτησε στὴν οἰκολογικὴ εὐαίσθητοποίηση μὲ
 πολλοὺς τρόπους τόσο σὲ παγχριστιανικὸ ἐπί-
 πεδο μὲ τὸ «*Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλη-
 σιῶν*» στὴ Γενεύη ὅσο καὶ σὲ διορθόδοξο κλίμα
 μὲ πρωτοβουλία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρ-
 χείου, τὸ ὁποῖο καθιέρωσε τὴν 1η Σεπτεμβρίου
 ποῦ ἀρχίζει τὸ ἐκκλησιαστικὸ ἔτος ὡς *Ἡμέρα
 Προστασίας τοῦ Περιβάλλοντος*.

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς οἰκολογικῆς συνει-
 δητοποίησης εἶναι πάρα πολὺ ἐνθαρρυντικά
 γιὰ τὸ μέλλον. Ἡ βιομηχανία πῆρε μέτρα προ-
 στασίας τοῦ περιβάλλοντος (ἀντιρρυπαντικά
 φίλτρα, ἀνακύκλωση, οἰκολογικὴ διαφήμιση).
 Ἡ πολιτεία θέσπισε σειρὰ νομοθετημάτων

* Εἰσήγηση σὲ Διεπιστημονικὸ Συμπόσιο τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν γιὰ τὴν Ἡμέρα τοῦ Περιβάλλον-
 τος, 5 Ἰουνίου 2003.

οικολογικής νοοτροπίας. Τὰ κόμματα καὶ τὰ δημόσια ἰδρύματα τοποθετήθηκαν ὑπὲρ τῆς προστασίας τοῦ περιβάλλοντος, οἱ ἰδιῶτες συσσωματώθηκαν σὲ ἐνώσεις οικολογικῆς πρωτοβουλίας, ἢ παιδεΐα καὶ τὰ Μ.Μ.Ε. συμμετέχουν ἐνεργά.

Ἀπομένουν νὰ γίνουν πολλὰ ἀκόμα, ἀλλὰ παρόλα αὐτὰ δὲν μποροῦμε νὰ μὴν ἐντυπωσιασθοῦμε ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι σὲ λιγότερο ἀπὸ μιά δεκαετία (1970-1980) ἡ οικολογία πέρασε ἀπὸ τὸ περιθώριο τῶν ἐναλλακτικῶν κινημάτων διαμαρτυρίας στὸ ἐπίκεντρο τῆς δημόσιας ζωῆς σὲ πλανητικὸ ἐπίπεδο πιά. Αὐτὸ καταδεικνύει πόσα μπορεῖ νὰ πετύχει ὁ ἄνθρωπος, ὅταν σκεφθεῖ ὡς ἀνθρωπότητα καὶ ὄχι ὡς μεμονωμένο ἄτομο τὸν ἑαυτό του καὶ τὸ ἐγὼ του. Ἀπὸ τὴν οικολογία μάθαμε πιά ὅτι ἡ ἐπιβίωση εἶναι συμβίωση: δὲν ζοῦμε μόνοι, ἀλλὰ ζοῦμε μαζί ὅλοι.

Ἡ Ἐκκλησία τοποθετεῖται ἐνώπιον τοῦ οικολογικοῦ ζητήματος μὲ θεολογικὴ ὑπευθυνότητα. Πιὸ συγκεκριμένα πρεσβεύει τὰ ἑξῆς:

1. *Τὸ οικολογικὸ πρόβλημα εἶναι ἠθικὸ ζήτημα καὶ ὄχι τεχνικὸ θέμα.* Ὅφειλεται στὴν ἐσφαλμένη στάση τοῦ ἀνθρώπου ἀπέναντι στὴ φύση ποὺ ἐπέειγε νὰ ἀναθεωρηθεῖ στὸ φῶς τοῦ ἠθους τῆς Ἐκκλησίας.

2. *Ἡ φύση δὲν εἶναι κτήση τοῦ ἀνθρώπου, κατάκτησή του, κτῆμα καὶ ἀτομικὴ ἰδιοκτησία του.* Δὲν ἐπιτρέπεται ἡ κατάχρηση τῆς φύσης, ἀλλὰ μόνο ἡ χρήση τῆς πρὸς ὄφελος τῆς κοινῆς καὶ γιὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ. Ὁ χριστιανὸς λέει «Ὅχι στὴν ἐκμετάλλευση τῆς φύσης» καὶ σὲ αὐτὸ τὸ σημεῖο συνοδοιπορεῖ μὲ τοὺς οικολόγους αὐθόρμητα καὶ ἔνθερμα.

3. *Ἡ φύση εἶναι ἡ κτίση τοῦ Θεοῦ, ποὺ πιστεύουμε ὡς «Πατέρα, Παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς».* Δὲν εἶναι κτήση (μὲ ἦτα), ἀλλὰ κτίση (μὲ ἰώτα), καὶ μάλιστα ὄχι τοῦ

ἀνθρώπου μὰ τοῦ Θεοῦ. Ἐμεῖς εἴμαστε διαχειριστές, οἰκονόμοι, φύλακες καὶ ἐργαζόμενοι τῆς φύσης σύμφωνα μὲ τὴ Βίβλο («ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ φυλάσσειν», Γεν. 2, 15). Ὁ ἄνθρωπος ἀπαγορεύεται νὰ ἀνακηρύξει τὸν ἑαυτό του σὲ ἰδιοκτήτη καὶ κατακτητὴ, ἀφεντικό, κύριο καὶ κυρίαρχο τῆς φύσης. Ὁ χριστιανὸς ἐδῶ διαφοροποιεῖται ἀπὸ μιὰ ἀκραία θρησκευτικὴ καὶ μᾶλλον θρησκώληπτη τάση κάποιων ρομαντικῶν οικολόγων ποὺ θεοποιοῦν τὴ φύση καταντώντας στὴ φυσιολατρία, τὸ νεοπαγανισμό καὶ τὸ νεοφασισμό.

4. *Ἡ θεία εὐχαριστία,* τὸ πιὸ θεμελιῶδες μυστήριό τῆς Ἐκκλησίας, ἐμπνέει οικολογικὸ ἠθος. Στὸ ἐπίκεντρο τῆς θείας λειτουργίας ὁ ἱερέας ἐκφωνεῖ τὴ φράση: «Τὰ Σὰ ἐκ τῶν Σῶν Σοὶ προσφέρουμεν» («Προσφέρουμε στὸ Θεὸ αὐτὰ ποὺ Τοῦ ἀνήκου»). Ὁ ἄνθρωπος εὐχαριστεῖ τὸ Θεὸ γιὰ τὰ δῶρα καὶ τὶς δωρεές Του, τὴ χάρι καὶ τὰ χαρίσματά Του, δίνοντας πάλι πίσω στὸν Κύριο ὅ,τι Ἐκεῖνος μᾶς δώρισε.

Ἔτσι μαθαίνουμε καὶ ἐμεῖς νὰ Τὸν μιμούμεθα, δηλαδὴ νὰ φερόμαστε μὲ ἀγάπη καὶ ἐλευθερία. Ὅπως ὁ Θεὸς δημιουργεῖ τὴ φύση ὡς κτίση ἀπὸ ἀγάπη (ὄχι ἀπὸ ἀνάγκη) καὶ μὲ ἐλευθερία, ἔτσι ὁ ἄνθρωπος σέβεται τὴ φύση ὡς κτίση Θεοῦ, ὅπως ἀκριβῶς σέβεται τὸν Κτίστη τῆς.

5. *Ἡ ἀσκητικὴ παράδοση* τοῦ μοναστικοῦ κοινοβίου γιὰ 2000 χρόνια καὶ ἡ κοινοκτημοσύνη τῶν πρώτων χριστιανικῶν κοινοτήτων ἐνσαρκώνουν ἄριστα τὸ οικολογικὸ ἠθος τῆς θείας εὐχαριστίας στὴν Ἐκκλησία μέχρι σήμερα. Ἀσκητικὴ δὲ σημαίνει νὰ φύγουμε ἀπὸ τὸν κόσμο, ἀλλὰ δείχνει πῶς μποροῦμε νὰ ζοῦμε μέσα στὸν κόσμο χωρὶς νὰ τὸν καταστρέψουμε ἄλλο πιά. Πῶς; Μὲ τὴν αὐτάρκεια καὶ τὴν ὀλιγάρκεια, δηλαδὴ νὰ ἀρκούμεθα στὰ λίγα, νὰ μὴν πλεονεκτοῦμε, καὶ ἔτσι θὰ ἔχουμε ἐπάρκεια ἀγαθῶν, ὥστε ἡ φύση νὰ εὐτυχεῖ μαζί μας.

Ὁ ἅγ. Μάμας σὲ πρωτότυπη ἐξείκονιση.
I. Μονὴ Δοχειαρίου, 1568.

Ταπείνωση και Πραότης στον Άγιο Γρηγόριο Παλαμᾶ*

Τοῦ Ἀρχ. Τιμοθέου Ἰ. Ἐνθη, Γραμματέως Σ. Ἐ. Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ Εὐποιίας

Δύο ἀρετὲς σπουδαῖες, ἡ ταπείνωση, δηλαδὴ σεμνότης, μετριοφροσύνη, ζωὴ χωρὶς ἔπαρση¹ καὶ ἡ πραότης, δηλαδὴ ἠπιότης, ἡρεμία, εὐγένεια², αὐτὲς τὶς δύο ἀρετὲς μὲ πολλὴ ἀγάπη εἶχε ἀγκαλιάσει ὁ Ἅγιος στὴ ζωὴ του, δηλαδὴ τὶς βίωνε καὶ τὶς δίδασκε, προβάλλοντας σ' ἐμᾶς τοὺς νεωτέρους τοὺς καρποὺς τῶν κόπων του καὶ προκαλώντας μας νὰ τὸν μιμηθοῦμε.

Ὁ Φιλόθεος Κόκκινος, ὁ ὁποῖος συνέγραψε τὸν βίο τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ, μᾶς γνωστοποιεῖ ὅτι ὁ Ἅγιος δεχόταν «τὴν ταπείνωσιν γεννητικὴν τε καὶ συνεκτικὴν ἀπάσης ἀρετῆς»³. «Ὁὐ τὴν ἀνυσίμοις εὐχερῶς τῷ βουλομένῳ ρήμασι τε καὶ σχήμασι συνισταμένην, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ θείου Πνεύματος μαρτυρουμένην, ἣν αὐτὸ κτίζει τὸ Πνεῦμα τοῖς ἐγκάτοις ἐγκαινιζόμενοι»⁴.

Σὲ αὐτὴν τὴν ἀρετὴ, λοιπόν, σὰν σὲ ἀσφαλὲς περιτείχισμα τοῦ νοεροῦ παραδείσου, φύονται τὰ παντοειδῆ δένδρα τῆς ἀληθινῆς ἀρετῆς, στὸ μέσο δὲ ἀναγείρονται τὰ ἱερὰ ἀνάκτορα τῆς ἀγάπης. Στὰ πρόθυρα δὲ ἀνθίζει τὸ προοίμιο τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, ἡ ἀνεκκλάλητη καὶ ἀναφαίρετη χαρὰ.

Ἔτσι δεχόταν τὴν ἀρετὴ τῆς ταπεινώσεως ὁ ἱερὸς πατὴρ στὴ ζωὴ του καὶ μὲ πολὺν συντομία θὰ προσπαθήσουμε νὰ ἀναφέρουμε μερικὰ δείγματα τῆς πραγματικῆς ταπεινώσεώς του.

Ἀπὸ ταπείνωση δὲ δέχθηκε τὶς θέσεις ποὺ τὸν πίεζε ὁ αὐτοκράτορας νὰ ἀναλάβει, ἔχοντας κλίση πρὸς τὴν ἀσκήση. Ὁ Μέγας Βασίλειος θεωρεῖ τὴν «ταπεινοφροσύνην θησαυροφυλάκιον ἀρετῶν»⁵, ὁ δὲ ἱερὸς Χρυσόστομος «μητέρα καὶ ρίζαν καὶ τροφὸν καὶ ὑπόθεσιν καὶ σύνδεσμον τῶν ἀγαθῶν»⁶.

Ἔτσι ἀκριβῶς καὶ ὁ Ἅγιός μας, δὲν ἦταν μόνον ταπεινὸς ἀλλὰ ταπεινόφρων, εἶχε τα-

πεινὸ φρόνημα στὴν καρδιά του, ἀποκαλώντας καὶ δεχόμενος τὴν ταπεινοφροσύνη, ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἀνωτέρω ἀναφερόμενοι πατέρες, ὡς ρίζα καὶ αἰτία τῆς ἀρετῆς, τοῦ ἁγιασμοῦ ψυχῆς καὶ σώματος μαζί, διότι εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ προοίμιο ὅλης τῆς ἀρετῆς, ὅπως ἔλεγε⁷.

Μετὰ ἀπὸ πολλὰ χρόνια, ἐξ αἰτίας τῆς ταπεινώσεώς του, διηγήθηκε στὸν ἀγαπητὸ μαθητὴ Δωρόθεο Βλατῆ, μετέπειτα Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης, τὴν ἐπίσκεψή ποὺ εἶχε καὶ τὸν θεῖο φωτισμὸ ποὺ ἔλαβε ἀπὸ τὸν μέγα καὶ πρῶτο θεολόγο τὸν ἅγιο Ἰωάννη, τὸν ἀπόστολο καὶ εὐαγγελιστὴ, ἀναγγέλοντας κατὰ τὴν ἐπίσκεψή του σ' αὐτόν, τὴν διηγετικὴ παρουσία τῆς Θεομήτορος στὴ ζωὴ του⁸.

Πολὺ χαρακτηριστικὸ, ἐπίσης, γεγονός εἶναι, ὅτι ὅταν ἐφιλοξενεῖτο στὴν Ἱ. Μονὴ τῆς Μεγίστης Λαύρας, ἔγινε παράδειγμα πρὸς μίμησιν ἐξ αἰτίας τῆς ταπεινώσεώς του, ἀπὸ τοὺς πατέρες ποὺ ἐγκαταβιοῦσαν στὴν Μονή, λειτουργώντας ἡ ταπεινοφροσύνη του ὡς ἕνα κεντρὶ πρὸς κατάνυξη γιὰ τοὺς συναναστρεφόμενους αὐτόν⁹.

Μὲ ὑπερβολικὸ ζήλο ὁ γενναῖος ἀσκητῆς ἐκυριαρχοῦσε τὰ πάντα, μὲ μεγάλη ταπείνωση, φιλοδοξώντας ἕνα μόνον, ἐνῶ ἀκόμη εὐρισκόταν μαζί μὲ τὸ σῶμα, νὰ γίνει ἐκτὸς σώματος.

Ὁ Φιλόθεος Κόκκινος γράφει: «Τοῦ δὲ χρόνου καὶ τῆς ἀσκήσεως αὐτῷ προϊόντων, τὸ χρῆ καὶ λέγειν ὅσον ἐν παντὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα σπουδάζοντας ὑπερέσχε, καὶ ὅπως εὐτελείας τε καὶ ἀπροσπαθείας τῆς ἀκροτάτης, καὶ προσέτι νηστείας καὶ ταπεινώσεως, καὶ παντοδαπῆς ἐγκρατείας, ἀναχωρήσεώς τε καὶ πένθους καὶ σιωπῆς καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν τοιούτων, παράδειγμα θαυμαστὸν τοῖς ἐγγύς τε καὶ τοῖς μακρὰν ἀνεφάνη»¹⁰.

Δηλαδὴ, ἐκτὸς τῆς ταπεινώσεως, ὁ ἱερὸς

* Ἐλάχιστη προσφορὰ στὴν ἱ. μνήμη του (14 Νοεμβρίου).

πατήρ ἀποκτοῦσε καὶ ὅλες τὶς ἄλλες ἀρετές, ξεπερνώντας πολλοὺς πρακτικοὺς ἀγίους, γενόμενος γνωστός γιὰ τὴν ἀρετὴ του καὶ στοὺς πλησίον καὶ στοὺς μακρινούς.

Οἱ θεοφόροι ἄνδρες τῆς ἐποχῆς του τὸν ἀποκαλοῦσαν θησαυρὸ καὶ ταμεῖο καὶ διαβεβαίωναν ὅτι δὲν εἶδαν κανένα μοναχὸ νὰ συναγωνίζεται τὴν ταπεινοφροσύνη του, καὶ μάλιστα ἀνάμεσα σὲ ὕψος καὶ πλήθος θείων καὶ ἀνθρωπίνων κατορθωμάτων.

Ἄπειθυνομένος ὁ Ἅγιος πατήρ μετὰ τὸν *Α' Λόγον* του πρὸς τὸν Βαρλαάμ τοιρίζει ὅτι ὅσοι δὲν εἶναι προσεκτικότεροι καὶ ὀχυρωμένοι μετὰ τὴν ταπεινοφροσύνη καὶ ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ ἔχει σύμμικτες ἐνέργειες, ἡ πλάνη εὐρίσκει τὴν εὐκαιρία νὰ εἰσχωρήσει μέσα στὴν ψυχὴ καὶ νὰ συναμιγνύεται, παραμένοντας στὴν ψυχὴ, ὑποκρινομένη τὸ ἀγαθὸ σὲ μερικές περιστάσεις. Ὅταν δὲν ὑπάρχει λοιπὸν ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς ἔχουν τὴν ὑπερηφάνεια, τότε ἐπειδὴ πιστεύουμε ὅτι τὰ γνωρίζουμε ὅλα, εὐκόλα ὀλισθαίνουμε σὲ πλάνη χάνοντας ἔτσι τὴν πραγματικὴ, ἀληθινὴ μας πίστη¹¹.

Ἐν συνεχείᾳ, στὸ *Α'* κεφ. τοῦ *Λόγου* του «*Περὶ Προσευχῆς καὶ Καθαρότητος Καρδίας*» ὁ Ἅγιος μᾶς διδάσκει ὅτι: «*Ὡσθ' ὁ νοῦς μέχρις ἂν τοιοῦτος ἦ εὐχόμενος, οὐδέ τοῦ ἐλέους ἔτυχε· καθόσον δὲ τῶν λογισμῶν ἀνανεύειν δύναται, κατὰ τοσοῦτον καὶ τοῦ πένθους γίνεται· ἀναλόγως δὲ τῷ πένθει καὶ τοῦ ἐλέους τῆς παρακλήσεως μεταλαγχάνει. Καὶ τούτοις ἐγχρονίσας μετὰ ταπεινώσεως καὶ παθητικὸν ἅπαν μετασκευάζει τῆς ψυχῆς*»¹².

Ἐρμηνεύοντας τὸ Κυριακὸν λόγιον, τὸν πρῶτο μακαρισμό, «*μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι*», ἀναφέρει στὸν *Λόγον* του πρὸς τὴν *Μοναχὴν Ξένην*, ὅτι ὁ Κύριος «*ὡς ἂν*

ἡμᾶς διδάξει μακαριστὴ· εἶναι καὶ τὴν ἐν σώματι πτωχείαν καὶ παρεκτικὴν τῆς οὐρανοῦ βασιλείας, ἀλλ' ὅταν διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ταπεινώσιν τελεῖται καὶ ταύτῃ συνημμένη ἦ καὶ ἀπὸ ταύτης ἔχη τὴν ἀρχήν. Μακαρίσας γὰρ τοὺς πτωχοὺς τῷ πνεύματι θαυμασίως ὑπέδειξε, ποῖόν ἐστιν ὡσανεὶ ρίζα καὶ πρόξενον τῆς ἐπιφαινομένης πτωχείας τοῖς ἀγίοις, δηλονότι τὸ ἐκεῖνον πνεῦμα»¹³, τὸ ὁποῖο μετὰ ταπεινώσιν ἐπιθυμοῦμε.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς.

Ἐπομένως, ὅπως γράφει πρὸς τὴν *Μοναχὴ Ξένη*, ὅλα τὰ πάθη τῆς σαρκὸς δὲν τὰ θεραπεύει τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ κακοπάθεια τοῦ σώματος καὶ ἡ προσευχὴ ποὺ ἐνεργεῖται ἀπὸ ταπεινωμένη καρδιά, ποὺ εἶναι ἡ κατὰ τὸ πνεῦμα πτωχεία, τὴν ὁποία ἐμακάρισε ὁ Κύριος. Ἄν λοιπὸν ἐπιθυμῆ κανεὶς νὰ ἀποκτήσει τὸν ἁγιασμό, χωρὶς τὸ ὁποῖο κανεὶς δὲν θὰ ἰδεῖ τὸν Κύριο, ἃς παραμένει στὸ κελλί του, κακοπαθώντας καὶ προσευχόμενος μετὰ ταπεινώσιν¹⁴.

Στὴν ὁμιλία του «*εἰς τὴν Κυριακὴν τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου*» ἀποκαλεῖ τὴν ταπεινώσιν «*ὑψοῦσαν ταπεινώσιν*»¹⁵. «*ὄχημα γὰρ ἐστὶν ἡ ταπεινώσις τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀναβάσεως, κατὰ τὰς νεφέλας ἐκεῖνας αἱ μέλλουσιν ἀνοίσειν*

πρὸς τὸν Θεὸν τοὺς ἐσομένους εἰς ἀπίρους αἰῶνας μετὰ Θεοῦ, καθάπερ ὁ ἀπόστολος προεφήτευσεν» «*“ἀρπαγησόμεθα”, λέγων, “ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου, εἰς ἄερα, καὶ οὕτω πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα”*»¹⁶.

Αὐτὸς ὁ ὁποῖος ζεῖ ἐν ταπεινώσει καὶ μετаноεῖ λέγοντας «*ἀναστὰς πορεύσομαι καὶ προσπεσοῦμε τῷ πατρὶ καὶ ἐρῶ· πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιον σου*»¹⁷, αὐτὸς ἀπὸ τὴν τωρινὴν του ταπεινώσιν θὰ σωθεῖ καὶ θὰ γίνῃ συμπολίτης τῶν ἀγίων καὶ οἰκεῖος τοῦ Θεοῦ.

Αὐτὸς λοιπὸν ὁ ὁποῖος πέτυχε τὰ ἀνέλπι-
στα, θὰ μείνει στὸ ἐξῆς πλησίον τοῦ Θεοῦ με-
ταπείνωση, σωφρονώντας, δικαιοπραγώντας
καὶ διατηρώντας ἀκεραία τὴν ἀνανεωμένη
ἀπὸ τὸν Θεὸ χάρη. «Κύριος γὰρ ὑπερηφάνους
ἀντιτάσσεται, ταπεινοὺς δὲ δίδωσι χάριν»¹⁸.

Οἱ δίκαιοι τῆς Δευτέρας Παρουσίας τοῦ
Κυρίου ἔχοντας τὴν ἀρετὴ τῆς ταπεινώσεως,
διότι ἰσχυρίζονται ὅτι εἶναι ἀνάξιοι τῶν ἐπαί-
νων, σὰν νὰ μὴν ἔπραξαν κανένα ἀγαθό,
αὐτοὶ θὰ ἀνυψωθοῦν μετὰ τὴν ταπείνωση καὶ
δικαίως θὰ εὐρουν ἀπὸ τὸν Θεὸ τὴν Χάρη.

Στὴν ὁμιλία του «εἰς τὴν Ε΄ Κυριακὴν τῶν
Νηστειῶν» μᾶς γνωρίζει ὅτι: «καλὴ νηστεία
ἐστὶ ἢ τελουμένη πρὸς μαρασμὸν τῆς ἐπιθυ-
μίας, πρὸς ταπείνωσιν ψυχῆς»¹⁹, διότι δι'
αὐτοῦ τοῦ εἴδους τῆς νηστείας γινόμεθα σύμ-
φυτοι μετὰ τὸ ὁμοίωμα τοῦ θανάτου τοῦ Κυρί-
ου, κοινωνοὶ τῆς ἀναστάσεώς Του καὶ κλη-
ρονόμοι τῆς ζωῆς σ' αὐτόν, ἀφοῦ αὐτὸς «ἐτα-
πεινώθη, ἠτιμᾶσθη, ἐπειράσθη, σταυρὸν καὶ
θάνατον ἐποιεῖδιστον ὑπὲρ ἡμῶν ὑπέμεινε,
διὰ τοῦτο ὑπερύψωσε, πῶς ἡμᾶς σώσει καὶ
δοξάσει καὶ ἀνυψώσει μὴ τὴν ταπείνωσιν
ἐλομένους»²⁰.

Γι' αὐτὸ στὴν ΚΣΤ΄ Ὁμιλίαν του ὁ Ὅσιος
ἀναφωνεῖ: «Πόσον οὐρανοῦ κρείττων ὁ ἀνθρώ-
πινος νοῦς, ὃς εἰκὼν τέ ἐστι Θεοῦ καὶ Θεὸν
οἶδε καὶ μόνος τῶν ἐγκοσμίων, εἰ βούλεται γί-
νεται, συναναφέρων τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσε-
ως; Πόσον αἰσθησις ἀνθρωπίνῃ διενήνοχε γῆς,
ἢ μὴ μόνον μέτρων καὶ ποιοτήτων ποικίλων
ταύτης ἀντιλαμβάνεται, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν
οὐρανίων ἤψατο τῇ γνώσει σφαιρῶν»²¹.

Πολὺ χαρακτηριστικὴ καὶ σπουδαία εἶναι
ἡ διάκριση σὲ τρεῖς πτωχεῖες, στὴν ἐρμηνεία
του στὸ γνωστὸ μακαρισμὸ «μακάριοι οἱ
πτωχοὶ τῷ πνεύματι». «Τρεῖς δὲ εἰσι πτω-
χεῖαι· μία μὲν ἢ κατὰ τὸν βίον ἐκάστου καὶ
τὴν περιουσίαν, ἣτις ἐστὶν ἢ στένωσις τῶν
πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων, ἢ ἐναντιώτατόν ἐστι
ὁ πλοῦτος, κατὰ τὸν εἰπόντα, “πλοῦτον καὶ
πενίαν μὴ μοι δός”. Ἐτέρα ἐστὶ πτωχεία ἢ
κατὰ τὸ οἰκεῖον ἐκάστου σῶμα, ὅταν ὑπὸ
λιτῆς ἄγαν διαίτης καὶ ὀλιγοτροφίας ὑπάρχη
κατεσκλημένον, κατὰ τὸν εἰπόντα, “τὰ γό-

νατὰ μου ἠσθένησαν ἀπὸ νηστείας καὶ ἢ
σάρξ μου ἠλλοιώθη δι' ἔλαιον”». «Ἐτέρα ἐστὶ
πτωχεία τὸ μετριάζον καὶ συνεσταλμένον τοῦ
φρονήματος τῆς ψυχῆς, ὅπερ ἐστὶν ἢ τοῦ καθ'
ἡμᾶς πνεύματος τῆς ψυχῆς ταπείνωσις, ἢ
ἐναντίον ἢ ὑπερηφανία»²².

Ἡ Χαναναία, ἀναφέρει ὁ Γρηγόριος, συν-
ταπεινώνοντας τὸν ἑαυτό της καὶ ὁμολογών-
τας τὴν εὐτέλεια καὶ ρυπαρότητά της· κρί-
νοντας τὸν ἑαυτό της ἀνάξιο τῆς μεθέξεως
καὶ μεταλήψεως τοῦ ἄρτου ποῦ κατέβηκε ἀπὸ
τοὺς οὐρανοὺς, ἀλλὰ παρακαλώντας ἀπὸ
οἶκτο νὰ τῆς δοθοῦν τὰ ψυχία ποῦ πέφτουν
ἀπὸ τὸ τραπέζι τῶν συνδαιτυμόνων, ἐπέτυχε
νὰ μετᾶσχει τοῦ θείου δείπνου, ἐξ αἰτίας τῆς
μεγάλης τῆς ταπεινώσεως.

Ὅπως συμπεραίνει, ὁ ἱερός πατήρ, οἱ μό-
νοι τιμιώτεροι ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα καὶ πρα-
γματικοὶ ἄνθρωποι εἶναι οἱ ταπεινοί, ὅσοι δὲ
δὲν εἶναι τέτοιοι, δὲν εἶναι ἄνθρωποι, ἢ εἶναι
χειρότεροι καὶ ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα κατὰ τὴ
γνώμη, ἀκόμη καὶ ἂν κατὰ τὴ φύση εἶναι
ἄνθρωποι.

Ἡ ὄλη του ταπείνωση καὶ τὸ ταπεινὸ του
φρόνημα προϋποθέτουν τὴν πραότητα του.
Στοὺς Αἴνους τοῦ Ὁρθρου τῆς Β΄ Κυριακῆς
τῶν Νηστειῶν, ὁ ἅγιος Γρηγόριος μαρτυ-
ρεῖται πρᾶος, καὶ ὡς πρᾶος οἰκεῖ εἰς γῆν τὴν
τῶν πραέων. Τὴν ζωὴν του τὴ διῆγε μετὰ πραό-
τητα, μιμούμενος τὴν πραότητα τοῦ Κυρίου
του, καὶ ἐπειδὴ ὁ Κύριος τὴν πραότητα ὄχι
μόνο τὴν μακάρισε, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀξίωσε τῶν
μεγαλυτέρων βραβείων, δικαίως ὁ ἱερός ἀνὴρ
ἀπέλαβε τοὺς κόπους τῆς ἀσκήσεώς του.

Τέλος, ἐπειδὴ καλούμαστε αὐτὲς τὶς δύο
ἀρετές, νὰ τὶς ἔχουμε στὴν ζωὴ μας, γιὰ νὰ
δεχθοῦμε τὴν χάρη τοῦ Κυρίου καὶ νὰ ἔχει
ἀντίκτυπο ἢ ζωὴ τοῦ ἁγίου μας στὸν κοινω-
νικό μας βίον, θὰ πρέπει νὰ κλείσουμε μετὰ τὴ
φωνὴ τοῦ Γρηγορίου, ὁ ὁποῖος μᾶς προτρέ-
πει γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῶν δύο αὐτῶν ἀρετῶν.

Ἐπιπλέον, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι, νὰ φέ-
ρουμε τὴ φωνὴ τῶν πατέρων στὸν σύγχρονο
κόσμο γιὰ νὰ φανερώνεται ἢ διαχρονικότη-
τα τῆς διδασκαλίας των.

(συνέχεια τοῦ ἄρθρου στὴ σελ. 28)

Οἱ ἄγγελοι στή λατρεία τῆς Ἐκκλησίας

Τοῦ Πρεσβ. Στυλιανοῦ Μαρκαντώνη, DEA Θεολογίας

Τήν ὑπαρξη τῶν ἀγγέλων τῆ δεχόμεσθε χωρίς νά μπορούμε νά τήν ἀποδείξουμε, ὅπως συμβαίνει μέ τήν ὑπαρξη τοῦ Θεοῦ. Ἄν λάβουμε ὁμως ὑπόψη τὸ πλῆθος τῶν ναῶν, τῶν μονῶν καὶ τῶν ναυδρίων ποὺ ἔχουν ἀνεγερθεῖ καὶ τιμῶνται στὸ ὄνομα τῶν ἁγίων ἀγγέλων, τὸ πλῆθος τῶν εἰκόνων τους, ποὺ γεμίζουν κυριολεκτικὰ τοὺς ναοὺς μας, καθὼς καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὕμνων ποὺ ἀναφέρονται σ' αὐτούς, βλέπουμε πόσο μεγάλη θέση κατέχει ὁ ἀγγελικὸς κόσμος στή ζωὴ καὶ εὐσέβεια τοῦ ὀρθόδοξου λαοῦ.

Κοιτάζοντας προσεκτικὰ τὰ κείμενα τῶν καθημερινῶν ἀκολουθιῶν τῆς Ἐκκλησίας μας, θὰ παρατηρήσουμε ὅτι γίνεται πάρα πολὺ συχνὰ ἀναφορὰ στοὺς ἁγίους ἀγγέλους. Οἱ προσευχὲς ποὺ ἀπευθύνονται στοὺς ἀγγέλους δείχνουν τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν ἀγάπη μας σ' αὐτούς¹.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἑορτὴ τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν στὶς 8 Νοεμβρίου², ἡ Ἐκκλησία μας ἔχει ἀφιερῶσει καὶ ἄλλες ἡμέρες πρὸς τιμὴν τῶν ἁγίων ἀγγέλων. Στὶς 26 Μαρτίου καὶ στὶς 13 Ἰουλίου ἐορτάζεται ἡ *Σύναξις τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ* καὶ στὶς 6 Σεπτεμβρίου πανηγυρίζουμε τὸ ἐν *Χώναις θαῦμα*³. Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο προσφέρονται στοὺς πιστοὺς πολλές εὐκαιρίες γιὰ νά ζητήσουν τὴν προστασία καὶ τὶς πρεσβεῖες τῶν ἀγγέλων.

Στὴν Ἐκκλησία μας ἡ *Δευτέρα* κάθε ἐβδομάδας εἶναι ἀφιερωμένη στοὺς ἁγίους ἀγγέλους, εἰδικὲς δὲ ἀκολουθίες ὑπάρχουν στήν *Παρακλητικὴ* κατὰ τοὺς ὀκτῶ ἡχους τῆς⁴. Σὲ ὅλες τὶς ἀκολουθίες καὶ τὶς προσευχὲς πρὸς τοὺς ἀγγέλους φαίνεται καθαρὰ ὁ βαθὺς σεβασμὸς ποὺ πάντα εἶχε ἡ Ἐκκλησία μας πρὸς αὐτούς καὶ τὸ ἔργο ποὺ ἐπιτελοῦν ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους γιὰ τὴ σωτηρία τους. Στὸ *Ὁρολόγιον τὸ Μέγα* βρίσκουμε δύο σημαντικὲς ἀκολουθίες ἀφιερωμένες στοὺς ἀγγέλους. Εἶναι ὁ «*Ἰκετήριος Κανὼν εἰς τὸν Ἄγγε-*

λον, τὸν φύλακα τῆς τοῦ ἀνθρώπου ζωῆς», καὶ ὁ «*Κανὼν εἰς τὰς ἐπουρανίους δυνάμεις καὶ εἰς πάντας τοὺς Ἁγίους*». Οἱ ὕμνοι καὶ οἱ προσευχὲς στοὺς ἀγγέλους στηρίζουν τὴν πίστη μας καὶ διαρκῶς μᾶς θυμίζουν τὴν ἄρρητη ἐνότητα μαζί τους.

Σὲ μιὰ εὐχή τοῦ Ἀποδείπνου λέμε: «*Τοῖχισον ἡμᾶς ἁγίους σου Ἀγγέλοις, ἵνα τῆ παρεβολῇ αὐτῶν φρουρούμενοι καὶ ὀδηγούμενοι, καταντήσωμεν εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως, καὶ εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀπροσίτου Σου δόξης...*»⁵. Εἶναι τὸ προστατευτικὸ μας τοῖχος οἱ ἅγιοι ἄγγελοι ποὺ μᾶς φρουροῦν καὶ μᾶς ὀδηγοῦν σὲ μιὰ ἐνότητα, ὅπου ὅλοι οἱ πιστοὶ εἴμαστε «*συμπολίται τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ*»⁶ καὶ βέβαια συμπολίτες καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.

Ἐκεῖ ὁμως ποὺ βιώνεται πραγματικὰ αὐτὴ ἡ ἐνότητα εἶναι στή Θεία Λειτουργία. Πρὶν ἀπὸ τὴ Θεία Λειτουργία, ψάλλουμε θριαμβευτικὰ τὸν ἀγγελικὸ ὕμνο, τὴ γνωστὴ σὲ ὅλους μας *Δοξολογία*, ποὺ ἀρχίζει μέ τὰ λόγια τοῦ ὕμνου ποὺ ἔψαλαν οἱ ἄγγελοι κατὰ τὴ νύχτα τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ: «*Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῶ...*».

Ἡ Σύναξις τῶν Ἀσωμάτων

Ὁλόκληρη ἡ δοξολογία εἶναι ἕνας ὕμνος στὴ δόξα καὶ τὸ μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ. Στὸ κείμενο τῆς Θείας Λειτουργίας οἱ ἄγγελοι ἀναφέρονται πολλές φορές. Στὴν εὐχή τῆς μικρᾶς Εἰσόδου παρουσιάζεται ἡ Θεία Λειτουργία ὡς ὁ χῶρος ὅπου «Ἄγγελοι καὶ ἄνθρωποι συμμίγνυνται, ὅπου γὰρ Βασιλέως παρουσία καὶ ἡ τάξις παραγίνεται»⁷. Αὐτὸ τὸ μυστήριο τῆς ἀγγελικῆς παρουσίας καὶ συλλειτουργίας παρακαλεῖ ὁ λειτουργὸς νὰ ζήσουμε οἱ πιστοί. Νὰ τὸ ζήσουμε ὅπως τὸ ἐξήσαν οἱ ἅγιοι Πατέρες μας⁸.

Ὁ τρισάγιος ὕμνος «Ἅγιος ὁ Θεός», εἶναι

1. Μονὴ Δοχειαρίου, 1568.

τὸ ἀγγελικὸ ἄσμα πού ἄκουσε ὁ προφήτης Ἡσαΐας⁹. Τὸ «ἀλληλούϊα» πὸν ψάλλουμε ἀνάμεσα στὰ ἀναγνώσματα τοῦ Ἀποστόλου καὶ τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι ἐπίσης ἀγγελικὸς ὕμνος καὶ σημαίνει «αἰνεῖτε τὸν Θεόν»¹⁰. Ὁ χερουβικὸς ὕμνος πὸν ψάλλεται πρὶν ἀπὸ τὴ Μεγάλῃ Εἵσοδο, προεικονίζει τὴ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου, ὅταν ὁ Κύριος θὰ ἔλθει ἐν δόξῃ κυκλωμένος ἀπὸ τοὺς οὐρανίους ἀγγέλους του. Ὁ ὕμνος αὐτὸς εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ ὁμορφους ὕμνους στὴν ὀρθό-

δοξὴ ὑμνολογία: «Οἱ τὰ χερουβὶμ μυστικῶς εἰκονίζοντες καὶ τῇ ζωοποιῷ Τριάδι τὸν τρισάγιον ὕμνον προσάδοντες, πᾶσαν νῦν βιοτικὴν ἀποθώμεθα μέριμνα. Ὡς τὸν Βασιλέα τῶν ὅλων ὑποδεξόμενοι, ταῖς ἀγγελικαῖς ἀο-

ράτως δορυφορούμενον τάξεσιν. Ἀλληλουϊα». Ἡ βιοτικὴ μέριμνα φαίνεται πραγματικὰ αὐτῇ τῇ στιγμῇ νὰ βρίσκεται πολὺ μακριὰ καὶ ὁ οὐρανὸς τόσο κοντά, καθὼς ὁ κατανυκτικὸς αὐτὸς ὕμνος πλημμυρίζει τὸ ναό. Τῇ στιγμῇ τῆς Μεγάλῃς Εἰσόδου τῶν Τιμίων Δώρων «προηγοῦνται χερουβικὲς Δυνάμεις καὶ ἀγγελικὲς στρατιῆς καὶ προτρέχουν ἀοράτως ἀσώματοι χοροὶ καὶ ἄυλες τάξεις καὶ ὕμνου καὶ δορυφοροῦν ἐμπρὸς στὸν μεγάλο Βασιλέα Χριστὸ πὸν ἔρχεται γιὰ τὴ μυστικὴ Θυσία»¹¹. Στὴ Μικρῇ καὶ τῇ Μεγάλῃ Εἵσοδο τὰ παιδιά συνήθως κρατοῦν τὰ ἐξαπτέρυγα, δύο μεγάλους μεταλλικοὺς δίσκους, στοὺς ὁποίους εἰκονίζονται τὰ Σεραφεῖμ μὲ τὶς ἑξὶ πτέρυγες.

Ὁ οὐρανὸς ὅμως ἐνώνεται μὲ τὴ γῆ τῇ στιγμῇ τοῦ καθαγιασμοῦ τῶν Τιμίων Δώρων. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἱερέας συνειδητοποιώντας τὴ μηδαμινότητά του εὐχαριστεῖ τὸ Θεὸ πὸν τὸν ἀξιώνει νὰ τελεῖ τὸ μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας: «...εὐχαριστοῦμεν σοὶ καὶ ὑπὲρ τῆς Λειτουργίας ταύτης, ἣν ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν δέξασθαι κατηξίωσας καίτοι σοὶ παρεστήκασι χιλιάδες ἀρχαγγέλων καὶ μυριάδες ἀγγέλων, τὰ Χερουβὶμ καὶ τὰ Σεραφεῖμ, ἐξαπτέρυγα, πολλύματα, μετάρσια πτερωτά, τὸν ἐπινίκιον ὕμνον ἄδοντα, βοῶντα, κεκραγότα καὶ λέγοντα». Ἄν εἶχαμε μάτια ἀγίων, θὰ βλέπαμε σμήνη ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων νὰ φτερουγίζουν καὶ νὰ πετοῦν γύρω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα. «Μετὰ τούτων τῶν μακαρίων δυνάμεων καὶ ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ βοῶμεν καὶ λέγομεν». Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ ἔχουν τώρα ἐνωθεῖ. Ἄγγελοι καὶ ἄνθρωποι συνδοξολογοῦν τὸν Κύριο καὶ ὁ χορὸς ψάλλει τὸν θριαμβευτικὸ ὕμνο τῶν ἀγγέλων: «Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος Σαβαώθ, πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου. Ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. Ὡσαννὰ ὁ ἐν τοῖς ὑψίστοις». Αὐτὸς ὁ μαγευτικὸς ὕμνος δοξολογίας πὸν πηδάει ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας, βασιζέται στὸ ἀγγελικὸ ἄσμα πὸν ἄκουσε ὁ προφήτης Ἡσαΐας¹². Πίσω ἀπὸ τὴν τριπλῆ ἀναφορὰ τοῦ «Ἅγιος», κρύβεται τὸ μυστήριο τῆς τριαδικότητος τοῦ Θεοῦ.

Συνειδητοποιώντας την ιερότητα της στιγμής νιώθουμε ότι, καθώς οι φωνές μας γεμίζουν το ναό, ενώνονται με τις μυριάδες άγγελικές φωνές και μεταφέρονται στο θρόνο του Θεού. Γιατί η αγάπη του Θεού είναι τέτοια που μᾶς αξιώνει, ἐμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, νὰ τελοῦμε κάτι που μόνο οἱ πεντακάθαρες ἀγγελικὲς δυνάμεις εἶναι ἄξιες νὰ προσφέρουν. Ἔτσι οἱ ἅγιοι ἄγγελοι συναγμένοι γύρω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα μέσα στους γήϊνους ναοὺς μας συλλειτουργοῦν καὶ συνδοξολογοῦν τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ. Γονατίζουν μαζί μας καὶ προσφέρουμε ὅλοι μαζί τὴν ἀναίμακτη θυσία. Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος γράφει ὅτι κάποιος διηγείται γιὰ ἕνα θαυμάσιο γέροντα, ὅτι κάποτε ἀξιώθηκε νὰ ἰδεῖ κατὰ τὴν τέλεση τῶν ἁγίων μυστηρίων πλήθος ἀγγέλων με στωλὲς λαμπρὲς ποὺ περικύκλωναν τὸ ἅγιο Θυσιαστήριο καὶ ἔστρεφαν τὰ πρόσωπα πρὸς τὰ κάτω, ὅπως στέκονταν οἱ στρατιῶτες ἐνώπιον τοῦ βασιλέως¹³.

Μετὰ τὸν καθαγιασμό τῶν τιμίων δώρων σὲ Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ, προσευχόμεστε γιὰ ὅλους ἐκείνους γιὰ τοὺς ὁποίους προσφέρουμε *τὴν λογικὴν λατρεία*, γιὰ τοὺς ζῶντες καὶ τοὺς κεκοιμημένους, ὑπὲρ ὅλων τῶν Ἁγίων καὶ ἐξαιρέτως γιὰ τὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο που εἶναι ἡ τιμιωτέρα τῶν Χερουβὶμ καὶ ἐνδοξότερα ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφείμ. Μπροστά της κλίνουν γόνυ ὅλες οἱ οὐράνιες δυνάμεις.

Ἀνάμεσα στὶς αἰτήσεις ποὺ ἀκολουθοῦν, ἡ Ἐκκλησία μας μᾶς προτρέπει: «Ἄγγελον εἰρήνης πιστὸν ὁδηγόν, φύλακα τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησόμεθα». Δηλαδή νὰ ἀγαπήσουμε τὸν καλὸ μας ἄγγελο, ὅπως ἐκεῖνος ἀγαπᾷ τὸν καθένα μας. Νὰ ἐπιτρέπουμε σὲ αὐτὸν νὰ κυριαρχεῖ στὴ σκέψη μας. Νὰ κυβερνᾷ ὁλόκληρη τὴ ζωὴ μας. Αὐτὸ θὰ συντελέσει, ὥστε καθημερινὰ νὰ προχωροῦμε καὶ νὰ τελειοποιούμαστε στὴν πνευματικὴ μας ζωὴ. Γιατί ἡ ὕλη δὲν θὰ μᾶς δελεάζει. Τὰ ἐνδιαφέροντα καὶ οἱ ἀναζητήσεις μας θὰ εἶναι πνευματικές. Ἡ Ἐκκλησία μας ψάλλει «τῶν Ἀγγέλων ζηλώσωμεν τὸν βίον καὶ τὰς φρένας πεπερώσωμεν

εἰς ὕψος»¹⁴. Πόσο πιὸ ἀσφαλεῖς καὶ σίγουροι νιώθουμε, ὅταν ξεκινᾶμε με τὴ βαθιὰ πίστη ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς ἔχει δώσει ἕναν εἰδικὸ φύλακα νὰ μᾶς ὁδηγεῖ, νὰ μᾶς προστατεύει καὶ νὰ μᾶς φωτίζει. Ὁ φύλακας ἄγγελός μας εἶναι μιὰ ἀντικειμενικὴ πραγματικότητα ποὺ ἐπιβεβαιώνει τὴν ἰδιαίτερη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν καθένα ἀπὸ μᾶς προσωπικά. Εἶναι μιὰ ἐξαιρετὴ ἔκφραση πατρικῆς φροντίδας τοῦ Θεοῦ, ἕνας σύντροφός μας ποὺ ποτέ δὲν μᾶς ἐγκαταλείπει στὴ μοναξιά τοῦ σκότους. Εἶναι ἡ ἔκφραση τῆς θείας πρόνοιας γιὰ τὸν κόσμο.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ἀλεξάνδρας μοναχῆς, *Οἱ ἄγγελοι – μιὰ ζωντανὴ παρουσία*, ἐκδ. Ἐλαφος, Ἀθήνα 1994, σελ. 262.
2. Παν. Τρεμπέλα, *Λειτουργικοὶ τύποι Αἰγύπτου καὶ Ἀνατολῆς*, ἐκδ. Ἀποστ. Διακονίας, Ἀθήνα 1961, σελ. 365-366. «Ὁ ἑορτασμός τῶν ἁγίων ἀγγέλων εἰσήχθη βραδέως καὶ μετὰ πολλῶν ἐπιφυλάξεων... Πάντως κατὰ τὸν Στεφανίδην ἡ ἑορτὴ τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ ἀπαντᾷ κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα».
3. Γκότση Χρήστου, *Ὁ Μυστικὸς κόσμος τῶν βυζαντινῶν εἰκόνων*, τόμος 3, ἐκδ. Ἀποστ. Διακονίας, Ἀθήνα 2000, σελ. 210.
4. Φουντούλη Ἰωάννου, *Λογικὴ λατρεία*, ἐκδ. Ἀποστ. Διακονίας, Ἀθήνα 1971, σελ. 287.
5. Ἀκολουθία τοῦ Ἀποδείπνου.
6. Ἐφεσ. 2, 19.
7. Καὶ νῦν. Λιτῆς τῶν Θεοφανείων, *Μηναῖον Ἰανουαρίου*.
8. Ἱερομονάχου Γρηγορίου, *Ἡ Θεία Λειτουργία*, Ἁγιον Ὅρος 1998, σελ. 172.
9. Νικολάου Καβάσιλα, *Εἰς τὴν Θείαν Λειτουργίαν*, ΕΠΕ Φιλοκαλία 22, σελ. 116.
10. Ἱερομονάχου Γρηγορίου, *ὁπ.π.*, σελ. 181-182.
11. Γερμανοῦ Κωνσταντινουπόλεως, PG 98,420A.
12. Ἡσαΐας 6,3 καὶ Ματθαίου 21,9.
13. Ἰωάννου Χρυσόστομου, *Λόγος ΣΤ' Περὶ Ἱερωσύνης*, ΕΠΕ 28, σελ. 268.
14. Τροπάριο ἡ' Ὁδῆς τοῦ κανόνος τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν.

ΣΕΛΙΔΕΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΕΠΙΓΝΩΣΕΩΣ

Τουλάχιστον όχι βλάβη

Του Πρωτοπρ. Βασιλείου Θερμού

Στή σειρά των άρθρων τούτων δέν θά βρῆ ὁ ἀναγνώστης θεολογικές μελέτες γιά τὸ περιεχόμενο τοῦ κηρύγματος· δόξα τῷ Θεῷ ὑπάρχουν ἀρκετές σήμερα. Θά συναιτήση μόνο ἐρωτήματα καὶ ἀλήθειες πού θέτουν ὁ κοινὸς νοῦς καί, τὸ σπουδαιότερο, ὁ νοῦς ἐκεῖνος πού προσπαθεῖ νὰ μεταμορφωθῆ ἀπὸ τὴν Ἀλήθεια καὶ τὴν Ἀγάπη τοῦ Θεοῦ.

Τὸ ἀξίωμα τῆς ἱατρικῆς τοῦ Ἰπποκράτη ἦταν «ὠφέλειν ἢ μὴ βλάπτειν». Μὲ ἄλλα λόγια, ἔγνοια μας πρέπει νὰ εἶναι ἡ ὠφέλεια τοῦ ἄλλου, καὶ ὅταν αὐτὸ δέν εἶναι δυνατό, ἡ ἀποφυγὴ τῆς βλάβης. Ψυχὴ τοῦ «δόγματος» αὐτοῦ ἀποτελεῖ ἡ πεποίθησις ὅτι μπορεῖ καὶ νὰ βλάψουμε μὲ τίς ἐνέργειές μας. Αὐτὸ φυσικὰ ἐφαρμόζεται καὶ σὲ ὀλόκληρη τὴν Ποιμαντική, ἐφ' ὅσον εἶναι ἱατρικὴ ψυχῶν. Τὸ κήρυγμα συνιστᾶ μορφὴ Ποιμαντικῆς καὶ ὡς τέτοιο πρέπει νὰ ἀσκεῖται, διαφοροτικὰ χάνει τὸ νόημα καὶ τὸν προσ-ανατολισμὸ του.

Πότε βλάπτει, λοιπόν, τὸ κήρυγμα; Θά προσπαθήσω νὰ περιγράψω ὀρισμένες περιπτώσεις βλαπτικῶν κηρυγμάτων, ὅπως ἐγὼ ἔχω κατανοήσει τὸ θέμα. Δέν ἀντῶ μόνο ἀπὸ τὴ δική μου ἐμπειρία ὡς ἀκροατῆ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἔχω γίνει κοινῶς τῆς ψυχικῆς κοπώσεως, ἐνίοτε καὶ τῆς ἀγανακτήσεως πολλῶν Χριστιανῶν, οἱ ὅποιοι μοῦ ἀφηγήθηκαν κηρύγματα πού τοὺς ἔδιωξαν πρόωρα ἀπὸ τὸ ναὸ, ἢ τοὺς ἐξανέμισαν ὅποια πνευματικὴ ὠφέλεια εἶχαν μέχρι τότε ἀποκομίσει ἀπὸ τὴν ἀκολουθία.

- Κατ' ἀρχὴν, βλάπτει τὸ κήρυγμα αὐτοπροβολῆς. Ὅχι σπάνια ὁ κήρυκας προβαίνει σὲ ἐπίδειξη γνώσεων (ἐγκυκλοπαιδικῶν ἢ καὶ πατερικῶν τὰ τελευταῖα χρόνια), μὲ τρόπο πού ἀφήνει νὰ φανῆ ἡ αὐταρέσκεια καὶ ἀνθρωπαρέσκεια του. Καμαρώνει γιὰ μέρη πού ἐπισκέφθηκε, γιὰ ἐμπειρίες πού συνέλεξε, γιὰ σπουδαίους ἀνθρώπους πού γνώρισε, γιὰ θριαμβευτικὲς ἀπαντήσεις πού ἔδωσε. (Κάποτε ἓνας κληρικὸς διηγείτο μὲ καύχησι στὸ κήρυγμα ὅτι ἔδιωξε κακὴν-κακῶς ἓνα νεαρὸ πού τοῦ ἐξομολογήθηκε ὅτι χτύπησε τὴ μητέρα του!).

- Κατόπιν, εἶναι φανερὸ ὅτι βλάπτει τὸ κήρυγμα πού ἀναμασᾷ τίς εἰδήσεις τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν τηλεοπτικῶν καναλιῶν. Ὅρισμένοι κληρικοὶ ἀρέ-

σκονται στὸ νὰ ἐπαναλαμβάνουν πρὸς τὸ ἐκκλησιασμά τους γεγονότα πού μόλις ἔμαθαν καὶ πού τοὺς ἔκαμαν ἰσχυρὴ ἐντύπωση. Ἄν καὶ ὑπὸ προσεκτικὸ χειρισμὸ αὐτὲς οἱ ἀφορμὲς μποροῦν νὰ δώσουν θαυμάσια κηρύγματα, τίς περισσότερες φορές ἡ ἀναμετάδοση τῶν εἰδήσεων γίνεται μὲ μηδαμινὴ θεολογικὴ ἐπεξεργασία. Συνήθως συνοδεύονται ἀπὸ κοινοτοπὰ σχόλια ἐκπλήξεως, διαμαρτυρίας γιὰ τὴν κατάντια τῆς κοινωρίας, τετριμμένης ἠθικολογίας.

Προφανῶς αὐτὴ ἡ συνήθεια πηγάζει ἀπὸ τὴν ψυχικὴ ἀνάγκη τοῦ κληρικοῦ νὰ ἐκφορτίσῃ τὴν ἔντασι ἢ ὅποια τοῦ συσσωρευθῆκε μὲ τὴν εἶδησι ἢ νὰ ἐπικοινωνήσῃ καὶ νὰ ἐκφραστῆ. Ἡ ἀνάγκη εἶναι θεμιτὴ καὶ κατανοητὴ, ἀλλὰ δέν μπορεῖ νὰ ἱκανοποιηθῆ «στοὺς ὤμους» τῶν πιστῶν. Ὁ κληρικὸς θά πρέπει νὰ συζητήσῃ τίς ἐντυπώσεις του καὶ νὰ ἀνταλλάξῃ τίς σκέψεις του μὲ τὴν οἰκογένειά του, τὸν πνευματικὸ του, τοὺς φίλους του· καὶ βέβαια νὰ περάσῃ τὸ ζήτημα στὴν προσευχὴ του. (Δέν μπορῶ νὰ ξεχάσω βραδυὰ ἀκολουθία Νυμφίου (!) ὅπου ὁ ἀρχιμανδριτῆς-ἱεροκήρυκας ξόδεψε τὰ 15 λεπτὰ τοῦ κηρύγματός του στηλιτεύοντας τοὺς Ἀμερικανοὺς πού βομβαρδίζουν μνημεῖα πολιτισμοῦ στὸ Ἰράκ καὶ προάγουν τὴν παγκοσμιοποίησι).

- Ἐπίσης, δέν ὠφελοῦν ἀλλὰ μᾶλλον βλάπτουν τὰ κηρύγματα τὰ ὅποια προσάγουν ἀκραία καὶ ἀποκρουστικὰ παραδείγματα, στὴν προσπάθειά τους νὰ ὑποδείξουν τὴν ἀθλιότητα τῆς ἁμαρτίας καὶ νὰ παρακινήσουν τοὺς πιστοὺς νὰ ἀντισταθοῦν σὲ αὐτήν. Καὶ βλάπτουν κατὰ δύο τρόπους: ἀφ' ἑνὸς προσελκύουν ὅλη τὴν προσοχὴ τῶν πιστῶν στὸ ἀποκρουστικὸ παράδειγμα καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἀκολουθίας πού ἔπεται, καὶ ἐμποδίζουν τὴν συγκέντρωσή τους στὸ πραγματικὸ νόημα τοῦ κηρύγματος καὶ στὰ τελούμενα· ἀφ' ἑτέρου, καθιστοῦν πολὺ εὐκόλο τὸν ἐφησυχασμὸ, ἐφ' ὅσον «ἐμεῖς δέν ἀνήκουμε» σὲ αὐτὴ τὴν ἀκραία κατηγορία καὶ συνεπῶς μπορούμε νὰ συνεχίσουμε τὴν χαλαρὴ θρησκευτικότητά μας. Αὐτὸς ὁ ἐντοπισμὸς τοῦ κακοῦ σὲ κάποιους ἐκεῖ μακριὰ πού διαπράττουν τρομερὰ πράγματα μόνο φαρισαϊσμὸ εἶναι δυνατὸ νὰ προκαλέσῃ.

Ἄλλὰ θά συνεχίσουμε στὸ ἐπόμενο τεῦχος.

«Ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν...»

(Ἑσπερινὰ Βιώματα ποιμαντικῆς αὐτογνωσίας)

Τοῦ Πρωτοπρ. Κων. Ν. Καλλιανοῦ

Τότε πού ἀρχίζει νὰ χαμηλώνει τὸ φῶς τῆς μέρας, τὴν ἀπόβραδη ὥρα, τὴν ὥρα τῆ νοσταλγικῆ τοῦ *Λυχικοῦ* ἢ τοῦ *Ἑσπερινοῦ*, κατὰ τὴν ὥρα ἐκείνη, λοιπόν, τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας, ἐπαναλαμβάνεις τὰ ἴδια πάντοτε λόγια, ἐκείνες τὶς λέξεις κλειδιά, πού ἀνήκουν στὴν *ἐπιλύχιον εὐχαριστία*, στὸ γνωστὸ «*Φῶς ἰλαρόν...*». Καὶ εἶναι ἐκείνες οἱ λίγες λέξεις μὲ τὸ ἐκρηκτικὸ, ὅσον ἀφορᾷ τὴ διαδρομὴ σου στὴν πνευματικὴ ζωὴ, περιεχόμενο: «*Ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν...*», πού ἀπλώνουν μὲ τοὺς εὐλογημένους σου στοχασμούς, κάποιους ρυθμούς μιᾶς νέας ἐκφρασης, ἢ ὁποῖα σημασιοδοτεῖ τὸν ὑπόλοιπο χρόνο τῆς ζωῆς σου.

Εἶναι βέβαιο, πὼς ἂν ψάξουμε μιὰ-μιὰ τὶς λέξεις, τότε θ' ἀτενίσουμε ἕνα ὑπέρολογο καὶ θαυμαστὸ τοπίο θεολογικῆς σκέψης καὶ βιοτή. Μιὰ πυξίδα πού μᾶς καθοδηγεῖ πρὸς τὴν ἐπαρκὴ κατανόηση τοῦ Μυστηρίου τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, καθὼς ἀνοίγουμε νέους δρόμους πρὸς τὴν ἐμβίωση τῶν γεγονότων αὐτῶν. Δρόμους, πού περνοῦν μέσα ἀπὸ τὴν ἀφορμὴ γιὰ παραίτηση, ἔστω γιὰ λίγο, ἀπὸ τὰ βιοτικά καὶ τὰ ἐφήμερα· τὰ συμβατικά καὶ ἀνυποψίαστα, ὅτι δηλαδὴ σιμὰ μᾶς ὑπάρχει καὶ μᾶς σημάδεύει τὸ πικρὸ τὸ δόντι τοῦ θανάτου. Γιατὶ κάποτε θᾶρθει ἢ στιγμὴ, ἢ ὥρα, ὅπου θὰ ποῦμε ἢ θὰ ψάλλουμε γιὰ στερνὴ φορά αὐτὴ τὴ φράση. Θὰ κλείσουμε ἤσυχα τὸ βιβλίον, θ' ἀτενίσουμε τὸ δειλινὸ πού σύρθηκε μὲ τὸ μελιχρὸ του τὸ φῶς στοὺς τοίχους τοῦ ναοῦ, κι ὕστερα θὰ μαζέψουμε τὰ πρᾶγματά μᾶς, ὡσὰν τοὺς μαθητὲς τῆς τελευταίας ἡμέρας στὸ σχολεῖο τους, καὶ δὲν θὰ ἐπιστρέψουμε ξανὰ στὸν ἴδιο χῶρο... Γιατὶ θὰ ἔχουμε ἔλθει πιά στὴ δικὴ μᾶς τὴ δύση

καὶ θὰ πρέπει νὰ ἐτοιμαζόμαστε γιὰ τὴν κοίμηση, πού ὅμως αὐτὴ τὴ φορά θᾶχει ἕναν διαφορετικὸ *Ὁρθρο*, τὴν *Ἀκολουθία εἰς Κεκοιμημένους* ἱερεῖς, ἱερομονάχους, Ἀρχιερεῖς... καὶ μιαν ὑπέρφωτη καὶ ὑπέρολαμπρη *Θεία Λειτουργία*, ὅπου θὰ προῖσταται ὁ *Μέγας Ἀρχιερεὺς*, θ' ἀκολουθοῦν οἱ τάξεις τῶν *Ἁγίων Του*, θὰ ψάλλει ὁ *Χορὸς τῶν Ἀγγέλων* καὶ ἐμεῖς θὰ ψάχνουμε πού νὰ κρύψουμε τὶς ὅσες μᾶς ἀμαρτίες... Τὶς ὅσες μᾶς ὑπερβολές, τὶς ἀδικαιολόγητες ἀπουσίες, τὰ ἄγχη καὶ τὰ ὅσα ἐφάμαρτα καὶ ἀνήσυχα μᾶς τάιζε καθημερινὰ ὁ ναρκισσισμὸς μᾶς καὶ ἡ διάθεσή μᾶς γιὰ αὐτοπροβολή...

«*Ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν...*». Μάθημα μέγιστον αὐτὲς οἱ λέξεις, πού ἀσφαλῶς θὰ τὶς λάμβανε ὑπόψη του καὶ ὁ Πλάτων, καθὼς μᾶς δίδαξε, μέσῳ τοῦ *Διδασκάλου του*, τοῦ Σωκράτη, «*τὸ μέγιστον μάθημα*»¹, τὴ «*μελέτη τοῦ θανάτου*». Μόνον πού οἱ ἱεροὶ Νηπτικοὶ Πατέρες², ἴσως κατανοώντας τὸν ἰσχυρὸ νοσηματισμὸ πού προσφέρει ὁ Ὑμνος αὐτός, κατόρθωσαν νὰ ὑπερβοῦν μὲ δοκιμασμένα κριτήρια τὴν ἀτελή πλατωνικὴ σκέψη καὶ νὰ τὴν ἐμπεδώσουν, ἀλλὰ, παράλληλα, καὶ νὰ τὴν διδάξουν μὲ κριτήρια καθαρὰ βιωματικά καὶ θεόσοφα σὲ ὅσους ἐπιθυμοῦν νὰ πραγματεῦνται καὶ νὰ διάγουν «*τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς*» τους μὲ εἰρήνη καὶ μετάνοια. Ἀγαθὰ θεοδωρούμενα, ἀλλὰ ἀπὸ μέρους τοῦ ἀνθρώπου ἀπωθούμενα, γιατί οἱ προτεραιότητες συμβαδίζουν, σχεδὸν πάντοτε μὲ τὸ «*ἴδιον θέλημα*». Γιατὶ ὁ λόγος τῶν Νηπτικῶν Πατέρων περὶ τῆς μνήμης τοῦ θανάτου, δὲν εἶναι μόνον τρόπος βίωσης τοῦ μυστηρίου τοῦ θανάτου, ἀλλὰ ἀνανέωση τῶν κυττάρων

τῆς ψυχῆς, καθὼς πάνω τους ἔχει συσσωρευτεῖ ἢ στάχτη ἀπὸ τὶς ἐκπυρώσεις καὶ τὶς κολάσεις τῶν ἐφάμαρτων μας λογισμῶν καὶ πράξεων.

«Ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν...» ὅλα συγκλίνουν σὲ μιὰ βαθύτερη κατανόηση περὶ τοῦ λόγου τῆς προσωπικῆς μας δύσεως, ἀποχωρήσεως, ἀλλὰ καὶ κλήσεως στὸ Μεγάλο Δεῖπνο (πρβλ. Λκ. 14, 16-24)

Τουλάχιστον ἐκεῖ ἂς μὴν τὸ λησμονήσουμε, ὅπως συνέβη στοὺς κεκλημένους τῆς Εὐαγγελικῆς περικοπῆς, νὰ παραβρεθοῦμε... Καὶ φυσικὰ μὲ «ἔνδυμα γάμου» (Μτθ. 22, 11-13), γιατί ἂν ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια δέν τὸ ἐτοιμάζουμε, μεριμνώντας, ὅπως ἡ Μάρθα «περὶ πολλὰ» (Λκ. 10, 42), τότε ἀσφαλῶς θὰ θεωρηθοῦμε, καὶ δίκαια μάλιστα, ὡς δοῦλοι πονηροὶ καὶ ὀκνηροί. Καὶ τὸ χειρότερο, θᾶχουμε πεῖ χιλιάδες φορές τὴ φράση «ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν», χωρὶς οὔτε μιὰ φορὰ νὰ σηκώσουμε τὸ παραπέτασμα τῶν λέξεων, γιὰ νὰ συγκλονιστοῦμε ἀπὸ τὴν κραυγὴ ἀγωνίας τοῦ θείου ὑμνογράφου, ποὺ συμπυκνώνει στὶς λίγες

αὐτὲς λέξεις τὸ Μυστήριο τῆς Ζωῆς καὶ τοῦ Θανάτου.

Τὸ μόνο ποὺ ἀφήνει σὲ μᾶς, εἶναι ἡ ἐπιλογή³...

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. τὴν ὠραία ἀνάλυση τοῦ Ἰω. Ν. Θεοδωρακόπουλου, Μελέτη θανάτου, στὸ βιβλίο του, *Εἰσαγωγή στὸν Πλάτωνα*, Ἀθήνα ⁵1970, σελ. 267-310.

2. *Φιλοκαλία ἱερῶν Νηπτικῶν*, ἐκδ. Ἀστήρ, τ. Α', σελ. 165, τ. Β', σελ. 286 κ.ἄ. Τὰ παραθέματα βλ. στὸ βιβλίο τοῦ π. Μιχαήλ Καρδαμάκη, *Ὁρθόδοξη Πνευματικότητα*, Ἀκρίτας, Ἀθήνα ²1993, σελ. 451-460, στὸ κεφ. «Μνήμη θανάτου». Βλ. καὶ Ἀρχιμ. Ζαχαρία, *Ἀναφορά στὴ Θεολογία τοῦ Γέροντος Σωφρονίου*, Ἱ.Μ. Τιμίου Προδρόμου, Ἑσσεξ Ἀγγλίας 2000, σελ. 101 ἐξ.

3. Τὸ ἄτεχνο αὐτὸ κείμενο πιστεύω ὅτι τὸ συμπληρώνει πλήρως τὸ θεολογικὸ σχόλιο τοῦ Ἀρχιμ. Βασιλείου, Ἡγουμένου τῆς Μονῆς τῶν Ἰβήρων, ποὺ φέρει τὸν τίτλο «Ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν...» στὸ βιβλίο του, *Λειτουργικὸς τρόπος*, Ἱ.Μ. Ἰβήρων 2000, σελ. 103-109.

Ψευδοθεραπείες Πεντηκοστιανῶν

Τοῦ Πρεσβ. Βασιλείου Ἀ. Γεωργόπουλου (Μ.Θ)

Στὸ μικρὸ αὐτὸ ἄρθρο μας, θὰ προσπαθήσουμε μὲ ὁδηγό μας τὴν Ἁγ. Γραφή καὶ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, νὰ ἀξιολογήσουμε ἕνα ἀπὸ τὰ βασικὰ γνωρίσματα τῆς πεντηκοστιανῆς πλάνης. Πρόκειται γιὰ τὸν ἰσχυρισμὸ τῶν πεντηκοστιανῶν περὶ τῆς θεραπείας διαφόρων ἀσθενειῶν¹ ὡς τεκμήριο καὶ ἀπόδειξη τῆς παρουσίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὴ ζωὴ τους, μετὰ τὸ λεγόμενον «βάπτισμά τους μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα».

Πρόκειται ὅμως γιὰ πραγματικὴ θεραπεία ἀσθενειῶν, ὅπως μετὰ πείσματος ὑποστηρίζουν οἱ διάφοροι πεντηκοστιανοὶ τῶν ποικίλων τάσεων καὶ ἀποχρώσεων; Ποιὰ ἢ γνησιότητα τῶν ἐν λόγῳ «θεραπειῶν»; Ἐχουμε παρουσία χάρισματος ἰαμάτων, ὡς δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὸ χῶρο τῆς πλάνης, καὶ μάλιστα σὲ ομάδες ποὺ ὀρισμένες ἐξ αὐτῶν εἶναι καὶ Ἀντιπριαδικές; Ἀναμφιβόλως ὄχι.

Ἡ πραγματικότητα εἶναι τελείως διαφορετικὴ ἀπ' ὅ,τι ἰσχυρίζονται οἱ πεντηκοστιανοί. Ἄλλες θεραπείες εἶναι ψευδοθεραπείες, ποὺ προβάλλονται τεχνηέντως ἀπὸ τοὺς ἰδίους γιὰ ἐσωτερικὴ κατανάλωση καὶ ἐξωτερικὴ προβολή, καὶ ἄλλες εἶναι ἐνέργειες τοῦ πονηρῶν πνευμάτων, σύμφωνα μὲ τὴν διδασκαλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

Θὰ ἀναφέρουμε τρεῖς χαρακτηριστικὲς μαρτυρίες, οἱ ὁποῖες ἐπιβεβαιώνουν κατὰ τρόπο νομίζουμε ρεαλιστικὸ τὸν ἰσχυρισμὸ μας περὶ ψευδοθεραπειῶν. Μάλιστα οἱ δύο ἐξ αὐτῶν προέρχονται ὄχι ἀπὸ τὸν ὀρθόδοξο χῶρο, ἀλλὰ ἀποτελοῦν ἐνδοπροτεσταντικὴ κριτικὴ στοὺς πεντηκοστιανικοὺς ἰσχυρισμούς, γι' αὐτὸ καὶ ἔχουν ἰδιαίτερη βαρύτητα. Ἐξ ἴσου, ὅμως, σπουδαιότητα ἔχει καὶ ἡ τρίτη μαρτυρία, ποὺ προέρχεται ἀπὸ ἕναν ἀδελφό, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε ἐπὶ 11 χρόνια πεντηκοστιανός.

α) Ἡ πρώτη μαρτυρία

Προέρχεται ἀπὸ τὸ προτεσταντικὸ ὑπερδογματικὸ περιοδικὸ «*Τυχικός*». Σὲ ἄρθρο τοῦ ἐν λόγῳ πε-

ριοδικοῦ, μὲ τίτλο «*Θρησκευτικὰ [χριστιανικὰ] ψέματα*» ἀναφέρονται καὶ τὰ ἑξῆς: «*Δὲν εἶναι λίγοι οἱ ἀλλοδαποὶ ἱεροκήρυκες ποὺ περιέρχονται τὶς Ἐκκλησίες τῆς Πεντηκοστῆς διηγούμενοι τὰ πιὸ ἀπίθανα “θαύματα” (ποὺ ὅμως πάντοτε γίνονται στὸ ἐξωτερικὸ καὶ ποτέ στὴν Ἑλλάδα)...*»². Αὐτὰ λοιπὸν τὰ «ἀπίθανα θαύματα», τὰ ὁποῖα ὁ Ἕλληνας προτεστάντης τὰ χαρακτηρίζει ὡς ψευδῆ, ἀπὸ τοὺς πεντηκοστιανούς παρουσιάζονται ὡς δῆθεν δωρεές τοῦ Ἁγ. Πνεύματος.

β) Ἡ δεύτερη μαρτυρία

Ἡ δεύτερη μαρτυρία εἶναι οἱ ἀναφορὲς ἐνὸς δραστήριου πεντηκοστιανοῦ. Στὸ ἐξαιρετικὰ ὀγκῶδες καὶ πυκνογραμμμένο πεντηκοστιανὸ βιβλίο μὲ τίτλο «*Παγκόσμια Πεντηκοστή. Μία Πεντηκοστιανὴ-Χαρισματικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια*» σχετικὰ μὲ τὶς θεραπείες τῶν πεντηκοστιανῶν, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἀποκαλύπτει καὶ ἀναφέρει ὅτι ἀπὸ διάφορους πεντηκοστιανούς θεραπευτές:

- Χρησιμοποιήθηκαν: «*τεχνικὲς τῆς θεραπείας, τὰ ψευδοθαύματα, ἢ οἰκονομικὴ ἐκμετάλλευση τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος*»³.
- Ἐπισημαίνει: «*Τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν εἶχε “χάρισμα θεραπείας” ἀλλὰ ἴσως μερικὸί ἕνα “χάρισμα πίστεως” σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν πίστη τῶν πιστῶν*»⁴.
- Τονίζει: «*οἱ προφασιζόμενοι ὅτι κατέχουν “χάρισμα θεραπείας”, μὴ ἔχοντας τὶς δυνάμεις ποὺ προφασίζονται, ἀρχίζουν νὰ λέγουν ὅτι “φταίει” ὁ πιστὸς ποὺ δὲν γίνεται τὸ θαῦμα ἢ ὅτι ἔγινε τὸ θαῦμα ἀοράτως καὶ ἀναισθήτως καὶ ἡ θεραπεία θὰ ἐκδηλωθεῖ ἀργότερα*»⁵.
- Ἀναφέρεται σὲ «*θεραπείες θερμοκηπίου*», ὅπως χαρακτηριστικὰ τὶς ὀνομάζει, «*μὴ ὀφειλόμενες σὲ κάποιο χάρισμα. Ὁ καθένας ποὺ θὰ ἔκανε μιά προσευχή, σ' ἕνα τέτοιο, ὑψηλῆς ἀφιέρωσης ἀλλὰ καὶ συναισθηματικῆς φόρτισης περιβάλλον, θὰ εἶχε ἀποτέλεσμα εἴτε ἀπὸ τὴν ἐνέργεια τῆς πίστεως εἴτε ἀπὸ ἐνθουσιαστικὸ παραλήρημα*»⁶.
- Ὁμολογεῖ ὅτι: «*στοὺς πιστοὺς, σχετικὰ μὲ τὶς με-*

θόδους, πρέπει να είπωθεϊ ότι εξασκήθηκαν μέθοδοι έντυπωσιασμού και ψυχολογικών τρυκ με την συνδρομή μουσικής που δημιουργεί τεχνητή έξαρση, ενώ καλούνταν (οί πιστοί) να έχουν τυφλή πίστη σε κάθε δήλωση των θεραπευτών»⁷.

Θα ολοκληρώσουμε την αναφορά μας στο έν λόγω πεντηκοστιανό βιβλίο, επικαλούμενοι μια ακόμη μαρτυρία από το πλήθος που παρατίθενται, σχετικά με τις ψευτοθεραπείες των πεντηκοστιανών. Αναφέρεται λοιπόν ότι «οί σεβαστοί, με παγκόσμιο κύρος Πεντηκοστιανοί ήγέτες Gordon Lindsay και Donald Gee μίλησαν ανοικτά για “άπάτες και τρυκ”»⁸.

Είναι νομίζουμε σαφές και εκτός πάσης αμφιβολίας, ύστερα από όλα αυτά που αναφέραμε, ότι τα χαρίσματα ιάσεων που υποτίθεται ότι λαμβάνουν οί Πεντηκοστιανοί, είναι εκδηλώσεις και ενέργειες των πονηρών πνευμάτων και φαινόμενα άπατηλά κατά την άγιοπατερική διδασκαλία.

γ) Η τρίτη μαρτυρία

Το τρίτο περιστατικό είναι ή καταγεγραμμένη και δημοσιευμένη όμολογία ενός πρώην πεντηκοστιανού. Η γνώμη του έχει βαρύτητα ακριβώς, γιατί εύρισκόμενος έντεκα χρόνια μέσα στην πλάνη των πεντηκοστιανών ή έμπειρία-μαρτυρία που καταθέτει είναι πολλαπλώς έπιβεβαιωμένη.

Αναφέρει λοιπόν ό πρώην πεντηκοστιανός αδελφός κ. Χ.Γ.: «Έχω δεϊ παράλυτο να περπατά από τη στιγμή που γλωσολάλησε ένας χαρισματικός πάστορας, όμως αυτή ή θεραπεία δέν είχε διάρκεια. Η δικαιολογία τους γι' αυτό ήταν ότι ό άνθρωπος άμάρτησε ξανά, κι ό Θεός άνακάλεσε τη θεραπεία! (...) “Θαύματα” γίνονται κάθε Κυριακή στις χαρισματικές έκκλησίες. Είναι τό συνηθισμένο τους σόου. Άκοϋς να λένε ότι κάποιος θεραπεύτηκε από άρρώστια ή καρκίνο ή ό,τιδήποτε, αλλά ποτέ δέν βλέπεις άποδείξεις».

Και τό περιστατικό αυτό νομίζουμε ότι έπιβεβαιώνει, κατά τρόπο άνεπίδεκτο παρερμηνειών, τόν τίτλο του μικρού αυτού άρθρου σχετικά με τις πολυδιαφημιζόμενες «θεραπείες» - έμπειρίες των πεντηκοστιανών.

Πρέπει επίσης να έπισημάνουμε ότι όρισμένες φορές στο χώρο της πεντηκοστιανής πλάνης εκτός από τις ψευτοθεραπείες που θεωρούνται εκδηλώσεις

του Άγ. Πνεύματος, λαμβάνουν χώρα μεταξύ τους και πλείστες μεθοδείες των πονηρών πνευμάτων που έξωτερικά έντυπωσιάζουν.

Ό όρθόδοξος χριστιανός όμως γνωρίζει πολύ καλά, ότι σύμφωνα με τους άγίους Πατέρες¹⁰ είτε κατά παραχώρηση Θεού, είτε κατά φαντασία, ψευτοθαύματα, που προκαλούν στους άστήρικτους έντυπωσιασμό, κάνουν και οί δαίμονες (Έξοδ. 7, 11.22. 8,7.17. Πράξ. 8,9: 16,16-18).

Γι' αυτό έχοντας ακράδαυτη την πεποίθηση ότι ή Εκκλησία ως Σώμα Χριστού είναι ό μοναδικός χώρος σωτηρίας του, δέν έντυπωσιάζεται από κανένα φαινόμενο τό όποιο ένεργείται στο χώρο της πλάνης.

Αντιθέτως, με την πρέπουσα σύνεση και διάκριση θυμάται πάντα ότι στην Άγ. Γραφή ό Θεάνθρωπος και οί άγιοι Άπόστολοι μās έχουν προειδοποιήσει ότι ό σατανās «μετασχηματίζεται εις άγγελον φωτός» (Β' Κορ. 11,14), ότι «πονηροί δε άνθρωποι και γόητες προκόψουσιν επί τό χειρον, πλανώντες και πλανώμενοι» (Β' Τιμ. 3,4) και για αυτό «μη παντί πνεύματι πιστεύετε, αλλά δοκιμάζεται τα πνεύματα ει εκ Θεού έστιν» (Α' Ιωάν. 4,1), καθώς «άποστήσονται τινες της πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνοις και διδασκαλίαις δαιμονίων» (Α' Τιμ. 4,1).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. Αϊμέ-Σέμπλ Μακφέρσον, Σύμβολον της Πίστεως, *The Four-Square Gospel*, σελ. 22. 24-25. Πρωτ., Άντ. Άλεβιζόπουλου, Έγχειρίδιο αϊρέσεων και παραχριστιανικών ομάδων, έκδ. Ι. Μ. Νικοπόλεως & Πρεβέζης, Πρεβέζα 1991, σελ. 205, 217, 243, 335-336. Hans-D. Reimer, *Pfingstbewegung, Wörterbuch des Christentums*, 1995, σελ. 962. *Christus für alle Nationen. Bericht zur Pfingst-Europa-Koferenz in Berlin, August 2003*, σελ. 2, 4-5.
2. <http://www.sdg-com.gr/tyxikos/01-78-4.html>
3. Χρήστου Χαλκιά, *Παγκόσμια Πεντηκοστή. Μια Πεντηκοστιανή-Χαρισματική Έγκυκλοπαίδεια*, 1998, σελ. 678.
4. Όπ.π., σελ. 679.
5. Όπ.π., σελ. 679.
6. Όπ.π., σελ. 680-681.
7. Όπ.π., σελ. 682.
8. Όπ.π., σελ. 683.
9. Ιερομ. Seraphim Rose, *Η Όρθοδοξία και ή θρησκεία του μέλλοντος* (μετ. Μ. Δημητριάδου), έκδ. Έγρηγόρη, Άθήνα 2000, σελ. 217.
10. Ι. Δαμασκηνού, *Έκδοσις Άκριβής Όρθ. Πίστεως* 2,4, PG 94,877A. Πρβλ. Φωτίου, *Άμφιλόχια*. Έρώτηση 40, PG 101,273 D-281D.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Τοῦ Κωνσταντίνου Χολέβα

Πῶς θὰ ψηφίσουν οἱ Κληρικοὶ

Στὸν δῆμο ἢ στὴν κοινότητα, στοὺς βασι-
κοὺς καταλόγους (δημοτολόγια) τῶν ὁποίων
εἶναι ἐγγεγραμμένοι, θὰ ψηφίσουν οἱ κληρι-
κοὶ στὶς βουλευτικὲς ἐκλογὲς συμφώνως πρὸς
σχετικὴ Ἐγκύκλιο τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτε-
ρικῶν. Ἐπίσης, ἂν θέλουν νὰ ψηφίσουν ὡς ἑτε-
ροδημότες θὰ πρέπει νὰ ὑποβάλουν ὑπεύθυ-
νη δήλωση στὸν οἰκεῖο δήμαρχο ἢ πρόεδρο
τῆς κοινότητος τῆς περιφέρειας, στὴν ὁποία
διαμένουν, ἢ στὰ Κέντρα Ἐξυπηρητήσεως Πο-
λιτῶν μέχρι τὶς 31 Δεκεμβρίου τ.ἔ. Στὴν ἴδια
ἐγκύκλιο ὑπευθυμίζεται ὅτι οἱ ἐκλογεῖς ψηφί-
ζουν πλέον μόνο μὲ τὴν ἐπίδειξη τῆς ἀστυνο-
μικῆς τους ταυτότητος, ἐνῶ οἱ πολῖτες ποὺ
διαμένουν σὲ τόπο διαφορετικὸ ἀπὸ αὐτὸν
ὅπου εἶναι ἐγγεγραμμένοι στοὺς ἐκλογικοὺς
καταλόγους, μποροῦν νὰ ψηφίσουν στὸν τόπο
διαμονῆς τους ὑποβάλλοντας σχετικὴ αἴτη-
ση. Τοῦτο ἰσχύει ὄχι μόνο στὶς βουλευτικὲς
ἐκλογὲς, ἀλλὰ καὶ στὶς Εὐρωεκλογὲς.

Οἱ ἀξίες τοῦ Νεοέλληνα

Ἐνδιαφέροντα, ἂν καὶ σὲ μερικὰ σημεῖα
ἀντιφατικά, συμπεράσματα ἐξάγονται ἀπὸ
πρόσφατη ἔρευνα τοῦ Ἐθνικοῦ Κέντρου Κοι-
νωνικῶν Ἐρευνῶν (ΕΚΚΕ) σὲ συνεργασία μὲ
τὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση. Ἀπὸ τὴν ἔρευνα
αὐτὴ, ἢ ὁποία ἀναφέρεται στὶς κοινωνικὲς
ἀξίες, τὰ πιστεύω καὶ τὶς ἀνησυχίες τῶν Νε-
οελλήνων ἀξίζει νὰ κρατήσουμε πρὸς σχο-
λιασμό τὴν προσήλωση τῆς μεγάλης πλειο-
ψηφίας συμπατριωτῶν μας πρὸς τὴν θρη-
σκευτικὴ πίστη καὶ πρὸς τὴν οἰκογένεια. Σὲ
μία ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία ἀξίες ἐκθεμελιω-
νονται καὶ ἰδανικὰ γκρεμίζονται, ἔχει σημα-
σία νὰ ἀναζητοῦμε καταφύγιο σὲ ἀξίες καὶ
ἀρχές ποὺ κράτησαν τὸν λαὸ μας ὄρθιο στὴν
διάρκεια τῆς μακρᾶς ἱστορικῆς του πορείας.

Βεβαίως δὲν πρέπει νὰ ἐπαναπανόμεθα.
Καθῆκον τῆς ποιμαίνουσας Ἐκκλησίας καὶ
τοῦ κάθε κληρικοῦ ξεχωριστὰ εἶναι νὰ στρέ-
φει τὴν ἔμφυτη θρησκευτικότητά τῶν Ἑλλή-
νων πρὸς τὴν Ὁρθόδοξη Λατρεία καὶ Παρά-
δοση, ὥστε νὰ ἀποφεύγεται ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ
δαισιδαιμονία, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ στροφὴ σὲ πα-
ραθρησκευτικὲς καὶ καταστροφικὲς λατρεῖες.
Ὅσον ἀφορᾷ δὲ στὴν προσήλωση πρὸς τὸ ἰδα-
νικὸ τῆς οἰκογενείας εἶναι πράγματι ἀξιο-
θαύμαστη ἡ ἐμμονὴ τῶν Ἑλλήνων παρὰ τὴν
προπαγάνδισή καὶ τὴν διάδοσιν ἀντιθέτων
ἀξιῶν. Ἡ Οἰκογένεια, ἢ Ὁρθόδοξη Χριστια-
νικὴ Οἰκογένεια, βάλλεται παντοιοτρόπως
καὶ πανταχόθεν στὶς ἡμέρες μας. Δημοσιεύ-
ματα, παιδικὰ ἀναγνώσματα, τηλεοπτικὰ
προγράμματα προσπαθοῦν νὰ γελοιοποιή-
σουν τὴν παραδοσιακὴ οἰκογένεια καὶ νὰ
καλλιεργήσουν διαλυτικὰ καὶ ἀρνητικὰ πρό-
τυπα. Ὅμως ὁ λαὸς μας ἀνθίσταται καὶ εἶναι
καθῆκον τῆς Ἐκκλησίας μας νὰ τὸν ἐνθαρ-
ρύνει καὶ νὰ τὸν στηρίξει.

Πρωτὰ στὶς ἀμβλώσεις

Τελικὰ εἴμαστε μιὰ πολὺ ἀντιφατικὴ κοι-
νωνία. Ἀπὸ τὴ μία ἐκφράζουμε κατὰ συντρι-
πτικὴ πλειοψηφία τὸν σεβασμὸ μας πρὸς τὴν
ἀξία τῆς οἰκογενείας καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἔχου-
με τὸ θλιβερὸ προνόμιο νὰ εἴμαστε ἡ πρώτη
χώρα τῆς Εὐρώπης στὸν τομέα τῶν ἀμβλώ-
σεων (ἐκτρώσεων). Ἡ Ἐκκλησία μας τάσσε-
ται σαφῶς κατὰ τῶν ἀμβλώσεων, διότι θεωρεῖ
ὅτι μὲ τὴ μέθοδο αὐτὴ φονεύεται τὸ ἔμβρυο
ποὺ εἶναι δημιούργημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἔχει ὅλα
τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου. «Ἐξ ἄκρας συλ-
λήψεως», ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος
γιὰ τὴν κλήση του ἀπὸ τὸν Θεό, τὸ ἔμβρυο
εἶναι ἄνθρωπος ἄρα εἰκόνα Θεοῦ καὶ πρέπει
νὰ τὸ σεβόμαστε. Δυστυχῶς οἱ ἔρευνες δεί-
χνουν ὅτι στὴν Ἑλλάδα κάθε χρόνο πραγμα-

τοποιοῦνται 250.000 ἀμβλώσεις, ἐκ τῶν ὁποίων 40.000 ἀφοροῦν κορίτσια ἡλικίας ἀπὸ 14 ἕως 18 ἐτῶν. Ὁ μεγάλος ἀριθμὸς τῶν ἐκτρώσεων ὀδηγεῖ τὴν χώρα μας σὲ δημογραφικὴ παρακμὴ, τὴν ὥρα ποὺ ἄλλοι λαοὶ γειτονικοὶ καὶ ἀλλοθρήσκοι, αὐξάνονται μὲ ἀλματώδεις ρυθμούς. Στὸ χρονικὸ διάστημα 1980-1999 ἡ Ἑλλάδα παρουσίασε μείωση τῆς γεννητικότητος κατὰ 41%, δηλαδὴ διπλάσια μείωση σὲ σχέση μετὰ τὶς ὑπόλοιπες χώρες τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνώσεως. Ὁ ἐφημεριακὸς κλῆρος ἔχει σημαντικὸ ρόλο νὰ διαδραματίσει στὴν σωστὴ διαφώτιση καὶ ἐνημέρωση τῶν νεαρῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Μὲ πατρικὴ ἀγάπη καὶ κατανόηση ὁ κληρικὸς μπορεῖ νὰ προλάβει πολλὰ τέτοια δράματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἀφαιροῦν μόνον τὴν ζωὴ τοῦ ἀγέννητου παιδιοῦ, ἀλλὰ προκαλοῦν σοβαρὰ προβλήματα στὴν σωματικὴ καὶ ψυχικὴ ὑγεία τῆς γυναίκας.

Ἐνήμεροι γιὰ τὸ Εὐρωσύνταγμα

Σὲ πρόσφατη ἔρευνα ποὺ δημοσιεύθηκε στὶς ἀρχὲς Νοεμβρίου τ.ἔ. καταγράφεται ἡ καλὴ ἐνημέρωση τοῦ μέσου Ἑλληνα ὡς πρὸς τὸ Σχέδιο Εὐρωπαϊκῆς Συνταγματικῆς Συνθήκης, τὸ γνωστὸ ὡς νέο Εὐρωπαϊκὸ Σύνταγμα. Δὲν θὰ ἦταν ὑπερβολὴ νὰ θυμίσουμε ὅτι στὴν ἐνημέρωση αὐτὴ σημαντικὸ ρόλο διεδραμάτισε ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος. Τὸν Ἰούνιο τοῦ 2002 καὶ τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 2003 κυκλοφορήθηκαν οἱ θέσεις τῆς Ἐκκλησίας μας ὑπὸ μορφή φυλλαδίου ΠΡΟΣ ΤΟ ΛΑΟ καὶ ἐξηγήθηκαν οἱ λόγοι γιὰ τοὺς ὁποίους ἐμμένουμε στὴν ρητὴ ἀναγραφή τῆς χριστιανικῆς κληρονομιάς τῆς Εὐρώπης. Οἱ θέσεις αὐτὲς διατρανώθηκαν καὶ μὲ τρία ἐπίσημα κείμενα. Τὴν ἐπιστολὴ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς τὸν Πρόεδρο τῆς Εὐρωπαϊκῆς Συνελεύσεως κ. Βαλερί Ζισκάρ Ντ' Ἐσταῖν τὸ Μάιο τοῦ 2002, τὴν ἐπιστολὴ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸ τῆς Ἑλλάδος τὸν Ἰανουάριο τοῦ 2003 καὶ τὴν Διακήρυξη τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸν ἱερὸ Βράχο τοῦ Ἀρείου Πάγου κατὰ τὴν ἑορτὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στὶς 29/6/2003. Ἡ ἴστοσελίδα τῆς Ἐκκλησίας μας στὸ Διαδίκτυο

(www.ecclesia.gr) ἔδωσε καὶ δίδει πολλὰ στοιχεῖα καὶ κείμενα γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ πρὸς τοὺς πολυάριθμους ἀναγνώστες τῆς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς Ἑλλάδος. Ἡ Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Εὐρωπαϊκῶν Ὑποθέσεων καὶ τὸ Γραφεῖο τῆς Ἐκκλησίας μας στὶς Βρυξέλλες ἔχουν ἐργασθεῖ συστηματικὰ γιὰ τὴν ἀμφίδρομη πληροφόρηση, δηλαδὴ γιὰ τὴν ἐνημέρωση τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τοῦ Εὐρωσυντάγματος, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἐνημέρωση τῶν ταγῶν τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τῶν προβληματισμῶν τοῦ ἑλληνορθόδοξου λαοῦ μας. Φυσικὰ ἢ προσπάθεια συνεχίζεται. Ἄλλωστε ἡ Εὐρώπη δὲν εἶναι οὔτε παράδεισος οὔτε μπαμπούλας. Εἶναι χώρος ἀγῶνων γιὰ τὴν προβολὴ τῶν δικαίων αἰτημάτων μας καὶ πρὸς τοῦτο πρέπει ὅλοι νὰ εἴμαστε σωστὰ πληροφορημένοι.

«Καὶ τί ἐστὶ καρδία ἐλεήμων; Καῦσις καρδίας ὑπὲρ πάσης τῆς κτίσεως· ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῶν ὀρνέων, καὶ τῶν ζώων, καὶ τῶν δαιμόνων, καὶ ὑπὲρ παντὸς κτίσματος. Καὶ ἐκ τῆς μνήμης αὐτῶν καὶ τῆς θεωρίας αὐτῶν ρέουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ δάκρυα. Ἐκ τῆς πολλῆς καὶ σφοδρᾶς ἐλεημοσύνης τῆς συνεχούσης τὴν καρδίαν αὐτοῦ, καὶ οὐ δύναται βαστάσαι ἢ ἀκοῦσαι ἢ ἰδεῖν βλάβην τινὰ ἢ λύπην μικρὰν ἐν τῇ κτίσει γινομένην. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὑπὲρ τῶν ἀλόγων, καὶ ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας καὶ ὑπὲρ τῶν βλαπτόντων αὐτὸν ἐν πάσῃ ὥρᾳ εὐχὴν μετὰ δακρῶν προσφέρει, τοῦ φυλαχθῆναι αὐτοὺς καὶ ἰλασθῆναι αὐτοῖς· ὁμοίως καὶ ὑπὲρ τῆς φύσεως τῶν ἔρπετων ἐκ τῆς πολλῆς αὐτοῦ ἐλεημοσύνης τῆς κινουμένης ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἀμέτρως καθ' ὁμοιότητα τοῦ Θεοῦ».*

* Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, *Τὰ εὐρεθέντα ἀσκητικά*, Λόγος ΠΑ', σελ. 306.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΙΕΡΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ

Τὸ Κέντρο Προετοιμασίας Γάμου τῆς Ἱ. Μ. Φθιώτιδος

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀποφάσισε τὸν Ἰανουάριο τοῦ 2001 νὰ υἱοθετήσῃ καὶ συνεπῶς νὰ ἐπευλογήσῃ τὴν πρόταση τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Γάμου, Οἰκογένειας, Προστασίας τοῦ Παιδιοῦ καὶ Δημογραφικοῦ Προβλήματος καὶ τοῦ Προέδρου τῆς, Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φθιώτιδος κ. Νικολάου, γιὰ λειτουργία πιλοτικοῦ Προγράμματος Προετοιμασίας Μελλονύμφων. Ἡ ἔδρα τοῦ Προγράμματος ἀποφασίστηκε νὰ εἶναι ἡ ἔδρα τῆς Μητροπόλεως Φθιώτιδος, δηλαδή ἡ Λαμία.

Τὸ πρόγραμμα Προετοιμασίας Μελλονύμφων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, τὸ ὁποῖο λειτουργεῖ σὲ συνεργασία μὲ τὸ τμήμα Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ μάλιστα μὲ τὸν εἰδικὸ καθηγητὴ ἐπὶ θεμάτων Γάμου καὶ Οἰκογένειας κ. Ἀλέξανδρο Μ. Σταυρόπουλο καὶ τοὺς μεταπτυχιακοὺς του φοιτητὲς στὸ πρόγραμμα Ποιμαντικῆς Θεολογίας καὶ Ἀγωγῆς, εἶναι ἕνας τομέας τοῦ γενικότερου προγράμματος τοῦ «Κέντρου Γάμου καὶ Οἰκογένειας τῆς Μητροπόλεως Φθιώτιδος».

Ὡς σκοποὶ καὶ στόχοι τοῦ Κέντρου Προετοιμασίας Γάμου ἔχουν ἐντοπισθεῖ οἱ ἀκόλουθοι:

- Νὰ δημιουργηθοῦν χριστιανικὲς οἰκογένειες – μικρὲς «κατ' οἶκον ἐκκλησίες».
 - Νὰ ἐνημερώσῃ τοὺς ἀνθρώπους γιὰ τὴν ἀγάπη καὶ τοὺς καρποὺς τῆς μέσα στὸ γάμο.
 - Νὰ προετοιμάσῃ τοὺς νέους ἀνθρώπους – ὅσο γίνεται –, ὥστε ὅταν ἔρθουν σὲ κοινωνία Γάμου νὰ εἶναι κατὰ τὸ δυνατόν ἔτοιμοι γιὰ τὸν ἕγγαμο βίον καὶ ὄπλισμένοι μὲ τὴν ἀποφασιστικὴν νὰ μὴ χωρίσουν ἕως ὅτου τοὺς χωρίσει ὁ θάνατος.
 - Νὰ δείξῃ ὅτι ὁ Γάμος ἀποτελεῖ τὴν ἀπαρχὴν μιᾶς νέας ζωῆς.
 - Νὰ δώσῃ υπεύθυνα τὴν συμβουλευτικὴν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὰ διάφορα θέματα τοῦ Γάμου καὶ τῆς Οἰκογένειας.
- Παράλληλα νὰ μπορεῖ νὰ δώσῃ ἱατρικὲς, νομικὲς, ψυχολογικὲς, κοινωνιολογικὲς καὶ παιδαγωγικὲς πληροφορίες.
- Τὰ ἐγκαίνια τοῦ Γραφείου τοῦ Κέντρου καὶ ἡ ἐπίσημη ἔναρξιν τοῦ προγράμματος ἔγιναν στὶς 31 Μαρτίου τοῦ 2001. Στὰ δυνόμισα χρόνια δράσης του, τὸ Κέντρο Προετοιμασίας Μελλονύμφων ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ τὰ ἑξῆς:
- Ὡς πρὸς τὴν ὑλικοτεχνικὴν ὑποδομὴν: Βρέθηκε χώρος στέγασης μὲ ἰδιαίτερο Γραφεῖο, αἴθουσα ἐκδηλώσεων καὶ διαλέξεων, παρεκκλήσιο, βιβλιοθήκη καὶ ἐντευκτήριο.
 - Ὡς πρὸς τὴν ἐνημέρωσιν:
 - ♦ Στάλθηκε εἰδικὴ Ἐγκύκλιος πρὸς τοὺς Ἐφημερίους τῆς Μητροπόλεως πρὸς τοὺς γνωστοποιούσας τὴν δημιουργίαν τοῦ Κέντρου.
 - ♦ Ἐκδόθηκαν Δελτία Τύπου, τόσο γιὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ Κέντρου ὅσο καὶ γιὰ τὶς ὑπόλοιπες ἐκδηλώσεις του, πρὸς τὰ τοπικὰ καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ Μέσα Ἐνημέρωσης.
 - ♦ Ἐπίσης, γίνονται ἀνακοινώσεις ἀπὸ τὴν διμηνιαία Ἐφημερίδα τῆς Μητροπόλεως, τὴν «Φθιωτικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Φωνή», ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ τῆς Μητροπόλεως.
 - ♦ Ἐτοιμάζεται μικρὸ ἀφιέρωμα, μέσα ἀπὸ τὴν ἐκπομπὴν πρὸς διατηρεῖ ἡ Ἱερά Μητρόπολις σὲ περιφερειακὸ τηλεοπτικὸ κανάλι (STAR Κεντρικῆς Ἑλλάδας), σχετικὰ μὲ τὸ Κέντρο Γάμου, τὴν λειτουργίαν του, τὶς ἐκδηλώσεις καὶ τοὺς σκοποὺς του.
 - Ὡς πρὸς τὴν ἐκδοτικὴν προσπάθειαν:
 - ♦ Τυπώθηκε τὸ τρίπτυχο ἐγχρωμὸ φυλλάδιον τοῦ Κέντρου, ἕνα ἀκόμη τετρασέλιδον ἐνημερωτικὸν ἔντυπον μὲ νέα τοῦ Κέντρου Προετοιμασίας Γάμου καὶ τὸ ἡμερολόγιον τοῦ 2002 τῆς Μητροπόλεως Φθιώτιδος, ἀφιερωμένον στὴν «Ὁρθόδοξον

Ελληνική Οικογένεια».

- ◆ Παράλληλα υπάρχει τακτική αναφορά στην εφημερίδα της Μητροπόλεως για τὰ Νέα τοῦ Κέντρου
- ◆ Ἐτοιμάσθηκε, ἐπίσης, φυλλάδιο με τίτλο: «*Τὸ ἱερό Μυστήριο τοῦ Γάμου. Δεσμὸς Ἀγάπης ἢ Δεσμά;*», με πληροφορίες γιὰ τὴ θεολογία τοῦ Μυστηρίου καὶ τὰ κωλύματα τοῦ Γάμου καθὼς ἐπίσης τὰ δικαιολογητικὰ ποὺ ἀπαιτοῦνται γιὰ τὴν ἐκδοση μιᾶς ἄδειας Γάμου, τὸ ὁποῖο διανέμεται διὰ τῶν Ἐνοριῶν στοὺς πιστοὺς.
- *Ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴ δραστηριότητα:*
- ◆ Δύο φορές τὸ χρόνο, πρὸ τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Πάσχα τὸ Κέντρο διοργανώνει ἐκδήλωση ἐπίδοσης ἀδειῶν ἀπὸ τὸν Μητροπολίτη. Προηγείται ὁμιλία ἀπὸ εἰδικὸ ὁμιλητὴ, ἀκούγονται ἀπὸ χορωδίες τραγούδια τοῦ γάμου καὶ διάφοροι ὕμνοι καὶ συνοδεύεται, τέλος, ἀπὸ μικρὴ δεξίωση πρὸς τιμὴ τῶν μελλονύμφων. Μέχρι σήμερα ἔχουν πραγματοποιηθεῖ πέντε τέτοιες ἐκδηλώσεις, στὶς ὁποῖες μίλησαν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Φθιώτιδος κ. Νικόλαος με θέμα «*Θεολογία τοῦ Γάμου*», ὁ Καθηγητὴς κ. Ἀλέξανδρος Σταυρόπουλος με θέμα «*Προετοιμασία Μελλονύμφων*», ὁ Ἀρχιμ. π. Παῦλος Ἰωάννου με θέμα «*Ὁ Γάμος, λιμάνι ζωῆς*», ὁ Πρωτοπρ. Δημήτριος Τζέρπος με θέμα «*Οἱ συμβολισμοὶ τοῦ Γάμου στὴ Βυζαντινὴ λειτουργικὴ παράδοση*» καὶ ὁ θεολόγος Τριαντάφυλλος Μπολτέτσος με θέμα «*Συζυγία καὶ Ἀγιότητα*».
- ◆ Κατὰ τὶς ἐορταστικὲς ἐκδηλώσεις ἐπιδόσεως τῶν Ἀδειῶν Γάμου προσφέρεται στοὺς Μελλονύμφους φάκελλος με ἔντυπα τοῦ Κέντρου καὶ σχετικὰ περὶ Γάμου βιβλία.
- ◆ Γίνονται, ἐπίσης, ὁμιλίες γιὰ τὰ νέα ζευγάρια με θέματα συναφῆ με τὸ ἀντικείμενο τοῦ Κέντρου.
- ◆ Στὴν πανελλήνια ἐκθεση Λαμίας τὸ Κέντρο ἔχει τὸ δικό του χῶρο προβολῆς.

Ἐπίδοση Ἄδειας Γάμου ἀπὸ τὸ Σεβ. Μητροπολίτη Φθιώτιδος κ. Νικόλαο κατὰ τὴ διάρκεια ἐπίσημης τελετῆς στοῦ Κέντρου Γάμου

- ◆ Ἐγιναν, ἐπίσης, καὶ ἐπαφές, μέσω ἐνὸς σεμιναρίου ποὺ διοργάνωσε στὸ Βέλγιο ἡ Διεθνὴς Ἀκαδημία γιὰ τὴν Πνευματικότητα τοῦ Γάμου καὶ στὸ ὁποῖο συμμετεῖχε ἐκπρόσωπος τοῦ Κέντρου, με ἐκπροσώπους ἄλλων χωρῶν καὶ ὁμολογιῶν, οἱ ὁποῖοι μοιράστηκαν τὶς σκέψεις καὶ τὶς ἐμπειρίες τους γιὰ τὰ θέματα ποὺ μᾶς ἀπασχολοῦν.
- ◆ Στὸ Πανελλήνιο Συνέδριο, ποὺ διοργάνωσε ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν με θέμα: «*Ἡ Ἑλληνικὴ Οἰκογένεια*» (3-6 Ὀκτωβρίου 2002), συμμετεῖχε ἐκπρόσωπος τοῦ Κέντρου με εἰσήγηση σχετικὴ με τὴ λειτουργία καὶ τὴ στελέχωση τοῦ Κέντρου Προετοιμασίας Γάμου, τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος.
- ◆ Στὴ διεπιστημονικὴ ἡμερίδα ποὺ διοργάνωσε ἡ Ἱερὰ Σύνοδος με θέμα «*Συζυγία καὶ Τεκνογονία*» (13 & 14 Δεκεμβρίου 2002) συμμετεῖχε καὶ ἐκπρόσωπος τοῦ Κέντρου Γάμου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.
- ◆ Στὸ Σεμινάριο ποὺ διοργάνωσε τὸ Ἰδρυμα Πολιτισμοῦ τῆς Ριζαρείου, γιὰ Ἱερεῖς τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τοῦ Λεκανοπεδίου Ἀττικῆς, με κεντρικὸ ἄξονα τὸ Γάμο καὶ τὴν Οἰκογένεια, εἰσηγήθηκε ὁ Ὑπεύθυνος τοῦ Κέντρου Γάμου τὸ θέμα «*Ἐνα Κέντρο Προετοιμασίας Γάμου. Ἡ ὑλοποίηση*».
- ◆ Σὲ ἐκδήλωση ποὺ συνδιοργανώθηκε ἀπὸ τὸ Κέντρο Γάμου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ τὸν Ἱατρικὸ Σύλλογο Φθιώτιδος τὸ Νοέμβριο τοῦ 2002 στὸ Δημοτικὸ Θέατρο Λαμίας μίλησε ὁ Καθηγητὴς τῆς Μαιευτικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων κ. Δημήτριος Λώλης με θέμα «*Υπογεννητικότητα. Τὸ σημαντικότερο πρόβλημα τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας*».
- *Ὡς πρὸς τὴν στελέχωση:*
- ◆ Ὁρίσθηκε ὁ Ὑπεύθυνος τοῦ Κέντρου καὶ ἐπιλέχθηκαν κατάλληλοι συνεργάτες - συμπα-

στάτες του Κέντρου. Ο Σεβασμιώτατος επέλεξε τους συνεργάτες ανάμεσα στους έπιστήμονες της Μητροπολιτικής του περιφέρειας. Έτσι κατέληξε σε 20 προσοντούχους, νέους έπιστήμονες διαφόρων ειδικοτήτων, για να ευαισθητοποιηθούν σε θέματα Γάμου, να γίνουν όμιλητές στο Κέντρο, αλλά κυρίως να βοηθήσουν τα ζευγάρια που το έπιθυμούν, σε τομείς που ύπηρετούν έπαγγελματικά.

- Ως προς δημιουργία βάσης δεδομένων με τα όνόματα των μελλονύμφων:
- ♦ Άλλάξαμε την αίτηση των ένοριων με την όποια ζητούν την έκδοση άδειας Γάμου από την Ίερά Μητρόπολη και προσθέσαμε ως άπαιτούμενα στοιχεία, έκτος του όνοματεπώνυμου, τη διεύθυνση διαμονής, την ηλικία, τον ταχυδρομικό κώδικα, το έπάγγελμα και το τηλέφωνο του γαμπρού αλλά και της νύφης. Στη συνέχεια περάσαμε τα στοιχεία αυτά σε ηλεκτρονικό ύπολογιστή με την προοπτική να καλούντα σε έκδηλώσεις του Κέντρου Γάμου.
- Ως προς οικονομική ύποστήριξη:
- ♦ Με άπόφαση του Σεβασμιωτάτου, σε κάθε έκδοση άδειας Γάμου ή και Διαζυγίου, ό έκάστοτε ενδιαφερόμενος καταβάλλει έπιπλέον το ποσό των 3 ευρώ, ύπερ των σκοπών του Κέντρου Γάμου και Οικογένειας της Ίερās Μητροπόλεως.

Αυτή είναι ή «φυσιογνωμία» του Κέντρου Προετοιμασίας Γάμου της Ίερās Μητροπόλεως Φθιώτιδος, όπως έχει διαμορφωθεί μέχρι σήμερα. Βάσει του Διαγράμματος και του Σχεδίου δράσης που έχει καταρτισθεί ύπάρχουν πολλά άκόμη να γίνουν.

Ευέλπιστοϋμε το πρότυπο αυτό και πιλοτικό πρόγραμμα Προετοιμασίας Μελλονύμφων να βοηθήσει στην ύδρυση παρόμοιων Κέντρων Γάμου σε κάθε Μητρόπολη της Έλλάδος.

(συνέχεια του άρθρου

Ταπείνωση και Πραότης στον άγιο Γρηγόριο Παλαμα, από σελ. 15)

Μαζί λοιπόν με τη φωνή του ίεροϋ Γρηγορίου θα τολμήσω να ένώσω και την δική μου φωνή.

«Ταπεινωθώμεν οϋν έκόντες, άδελφοί, παρ' έαυτών, ίνα και την ήμετέραν προς Χριστόν πίστιν έπιδειξώμεθα και παρ' αυτού ύψωθώμεν μάλλον δέ έπιγνώμεν την ήμων αυτών έμφυτον ταπείνωσιν ... και παραμείνωμεν έν ταπεινώσει δεόμενοι και της παρ' αυτού διδομένης τοίς ταπεινοφρονοϋσι χάριτας έπιτύχωμεν, και προς ύψος αναδράμωμεν θείου»²³.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Δημ. Β. Δημητράκου, *Λεξικόν*, Άθήναι 1969, σελ. 1143.
2. Δημ. Β. Δημητράκου, *Λεξικόν*, Άθήναι 1969, σελ. 1314.
3. Φ. Κοκκίνου, *Βίος Γρηγορίου Παλαμα*, Ε.Π.Ε., σελ. 124.
4. Φ. Κοκκίνου, *Βίος Γρηγορίου Παλαμα*, Ε.Π.Ε., σελ. 126.
5. Βλ. Μ. Βασιλείου, *Άσκητικά Διατάξεις*, κεφ. ΙΣΤ' *Περί Ταπεινοφροσύνης*, ΒΕΠ. 57, σελ. 41.
6. Βλ. Ί. Χρυσοστόμου, *Είς τās Πράξεις*, *Όμιλία Α'*, Ε.Π.Ε. 16Α, σελ. 202, στ. 17-19.
7. Φ. Κοκκίνου, *Βίος Γρηγορίου Παλαμα*, Ε.Π.Ε., σελ. 56 § 30.
8. *Όπ.π.*, σελ. 83 § 20.
9. *Όπ.π.*, σελ. 86 § 22.
10. *Όπ.π.*, σελ. 122 § 19.
11. Γρηγ. Παλαμα, *Πρός Βαρλαάμ Α'* § 42 στίχ. 21-27.
12. Γρηγ. Παλαμα, *Περί προσευχής και Καθαρότητας καρδιάς*, κεφ. α', § 1, στ. 14-19.
13. Γρηγ. Παλαμα, *Πρός Ξένην μοναχήν* § 27, στίχ. 6-12.
14. *Όπ.π.*, § 42, στ. 19-23.
15. Βλ. Γρηγ. Παλαμα *Όμιλία Β'*, *Κυρ. Τελώνου και Φαρισαίου*, Ε.Π.Ε. 9, σελ. 62, στ. 20.
16. *Όπ.π.*, σελ. 66.
17. *Όπ.π.*, σελ. 96.
18. Παροιμ. γ' 34.
19. Βλ. Γρηγ. Παλαμα, *Όμιλία Η'*, *Ε' Κυρ. Νηστειών*, Ε.Π.Ε. 9, σελ. 360.
20. Βλ. Γρηγ. Παλαμα, *Όμιλία ΚΒ'* *είς την Ανάληψιν Β'*, Ε.Π.Ε. 10, σελ. 48.
21. Βλ. Γρηγ. Παλαμα, *Όμιλία ΚΣΤ'* *Είς τον καιρόν του θέρους*, Ε.Π.Ε. 10, σελ. 154.
22. Βλ. Γρηγ. Παλαμα, *Όμιλία ΛΑ'*, *Είς την πρόσδοον του Σταυρου*, Ε.Π.Ε. 10, σελ. 286-288 § 8.
23. Βλ. Γρηγ. Παλαμα, *Όμιλία ΜΓ'*, *ΙΔ' Κυρ. Ματθαίου*, Ε.Π.Ε. 11, σελ. 32.

Τὰ ἐφ' ἅπαξ τῶν Κληρικῶν

(σὲ συνεργασία μὲ τὸ Τ.Π.Ο.Ε.Κ.Ε.)

Ὄνοματεπώνυμο: Ι.Ζ.
Κατηγορία: Γ
Συντάξιμα ἔτη: 16-7-21
Ποσὸ ἐφάπαξ: 19.235,32

Α.Μ.Β.: 15616
Μισθ. Κλιμάκιο: 16

Ὄνοματεπώνυμο: Α.Κ.
Κατηγορία: Α
Συντάξιμα ἔτη: 42-1-4
Ποσὸ ἐφάπαξ: 46.671,56

Α.Μ.Β.: 15624
Μισθ. Κλιμάκιο: 1

Ὄνοματεπώνυμο: Ι.Τ.
Κατηγορία: Α
Συντάξιμα ἔτη: 33-4-15
Ποσὸ ἐφάπαξ: 42.936,84

Α.Μ.Β.: 15617
Μισθ. Κλιμάκιο: 1

Ὄνοματεπώνυμο: Σ.Κ.
Κατηγορία: Β
Συντάξιμα ἔτη: 34-4-18
Ποσὸ ἐφάπαξ: 40.742,73

Α.Μ.Β.: 15625
Μισθ. Κλιμάκιο: 10

Ὄνοματεπώνυμο: Π.Γ.
Κατηγορία: Β
Συντάξιμα ἔτη: 33-0-11
Ποσὸ ἐφάπαξ: 39.063,03

Α.Μ.Β.: 15619
Μισθ. Κλιμάκιο: 10

Ὄνοματεπώνυμο: Π.Λ.
Κατηγορία: Α
Συντάξιμα ἔτη: 41-10-17
Ποσὸ ἐφάπαξ: 47.003,98

Α.Μ.Β.: 15626
Μισθ. Κλιμάκιο: 1

Ὄνοματεπώνυμο: Δ.Δ.
Κατηγορία: Β
Συντάξιμα ἔτη: 43-9-17
Ποσὸ ἐφάπαξ: 44.711,17

Α.Μ.Β.: 15619
Μισθ. Κλιμάκιο: 10

Ὄνοματεπώνυμο: Α.Κ.
Κατηγορία: Γ
Συντάξιμα ἔτη: 23-7-0
Ποσὸ ἐφάπαξ: 24.278,80

Α.Μ.Β.: 15627
Μισθ. Κλιμάκιο: 16

Ὄνοματεπώνυμο: Δ.Γ.
Κατηγορία: Δ
Συντάξιμα ἔτη: 53-6-29
Ποσὸ ἐφάπαξ: 35.317,04

Α.Μ.Β.: 15620
Μισθ. Κλιμάκιο: 19

Ὄνοματεπώνυμο: Γ.Δ.
Κατηγορία: Δ
Συντάξιμα ἔτη: 27-6-24
Ποσὸ ἐφάπαξ: 28.850,61

Α.Μ.Η.: 19718
Μισθ. Κλιμάκιο: 11

Ὄνοματεπώνυμο: Ν.Κ.
Κατηγορία: Α
Συντάξιμα ἔτη: 38-2-0
Ποσὸ ἐφάπαξ: 46.472,45

Α.Μ.Β.: 15621
Μισθ. Κλιμάκιο: 1

Ὄνοματεπώνυμο: Λ.Μ.
Κατηγορία: Α
Συντάξιμα ἔτη: 40-11-13
Ποσὸ ἐφάπαξ: 46.870,66

Α.Μ.Β.: 15629
Μισθ. Κλιμάκιο: 1

Ὄνοματεπώνυμο: Χ.Α.
Κατηγορία: Γ
Συντάξιμα ἔτη: 49-3-0
Ποσὸ ἐφάπαξ: 39.616,05

Α.Μ.Β.: 15622
Μισθ. Κλιμάκιο: 11

Ὄνοματεπώνυμο: Κ.Μ.
Κατηγορία: Δ
Συντάξιμα ἔτη: 26-5-0
Ποσὸ ἐφάπαξ: 25.028,85

Α.Μ.Β.: 15630
Μισθ. Κλιμάκιο: 23

Ὄνοματεπώνυμο: Σ.Ρ.
Κατηγορία: Δ
Συντάξιμα ἔτη: 32-4-0
Ποσὸ ἐφάπαξ: 32.704,32

Α.Μ.Β.: 15623
Μισθ. Κλιμάκιο: 19

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Τοῦ Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Οἰκονόμου

Ἐκπροσώπου Τύπου τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου

Κυριακή Γ' Λουκᾶ. Λουκ. ιγ', 10-17

Ἡ ἀρρώστια τῆς ὑποκρισίας

Τὸ μεγάλο ἀγκάθι τῆς ὑποκρισίας στηλιτεύει μὲ πάθος στὸ σημερινὸ Εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα ὁ Κύριός μας. Τοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ παρουσιάσει τὴ θεϊκὴ Του δύναμη θεραπεύοντας μιὰ γυναίκα, ἡ ὁποία ταλαιπωρεῖτο ἀπὸ ἄσχημη ἀρρώστια δώδεκα ὀλόκληρα χρόνια. Τὸ γεγονός, ὅμως, πὺν τάραξε τὴ μικρὴ κοινωvία τῆς περιοχῆς καὶ τοὺς πνευματικούς της ἡγέτες, ἦταν πὺς ὁ Ἰησοῦς ἐπitéλεσε τὸ θαῦμα κατὰ τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου, τὴν ἱερὴ ἡμέρα γιὰ τὴν Ἰουδαϊκὴ Ἐρησκεία. Οἱ Ἰουδαῖοι, μὴ μπορώντας νὰ ἐρμηνεύσουν καὶ νὰ ἀνεχτοῦν τὴν ὑπερφυσικὴ δύναμη τοῦ Χριστοῦ, θέλουν νὰ τὸν πλήξουν κατηγορώντας Τον γιὰ παράβαση τοῦ θρησκευτικοῦ τους νόμου.

Ὁ Κύριος ἐπισημαίνει τὴν ὑποκρισία, τὸ φθόνο τοῦ ἀρχισυναγῶγου, συγκεκαλυμμένο μὲ τὸ πρόσχημα τῆς εὐσεβείας, καὶ τὸν ἐλέγχει αὐστηρᾶ. Τὸ παράδειγμα τοῦ ἀρχισυναγῶγου εἶναι χαρακτηριστικὸ καὶ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ προσδιορίσουμε τὰ συμπτώματα καὶ τὴ φύση τῆς ὑποκρισίας στὴ χριστιανικὴ μας ζωὴ. Ὁ Ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητῆς σημειώνει ὅτι «ὑποκρισία εἶναι ἡ προσποίηση τῆς φιλίας ἢ ἐχθρότητας πὺν ἐνεργεῖ μὲ τὸ προσωπεῖο τῆς συμπάθειας. Ἡ φθόνος πὺν μιμεῖται τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἀγάπης ἢ βίος πὺν δείχνει νὰ στολιζέται ἀπὸ ψεύτικη καὶ ὄχι πραγματικὴ ἀρετῆ». Ἀνάλογος εἶναι καὶ ὁ ὀρισμὸς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου: «Ἐποκριτῆς εἶναι αὐτὸς πὺν στὸ θέατρο ὑποδύεται διαφορετικὸ πρόσωπο. Ἔτσι καὶ σὲ τούτῃ τῇ ζωῇ πολλοὶ ἐνεργοῦν ὅπως οἱ θεατρίνοι. Ἄλλα ἔχουν μέσα στὴν καρδιά τους καὶ ἄλλα δείχνουν ἐξωτερικὰ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους».

Σὲ ποιὲς περιπτώσεις, ὅμως, ἐμφανίζεται ἡ ὑποκρισία στὴν καθημερινὴ μας ζωὴ; Ὅταν ἀποφασίζουμε νὰ διδάξουμε στὸν περίγυρό μας τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, ὅταν ὑποδεικνύουμε τρόπους σωστῆς καὶ χρηστῆς συμπεριφορᾶς, ὅταν ζητοῦμε ἀπὸ τοὺς γύρω μας νὰ ζοῦν κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι υἱοθετοῦμε ἕναν ἐντελῶς διαφορετικὸ τρόπο ζωῆς, ὁ ὁποῖος δὲ συμβαδίζει μὲ τοὺς λόγους μας. Ἐποκρισία ἐπιδεικνύουμε, ὅταν ἐπιδιδόμαστε σὲ καλὲς πράξεις καὶ φιλανθρωπίες γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουμε τὸν ἔπαινο καὶ τὴν κολακεία τῶν ἀνθρώπων καὶ ὄχι γιὰτὶ ἐκφράζουμε τὰ πραγματικὰ αἰσθήματα τῆς καρδιάς μας. Ἐποκρισία ἔχουμε, ὅταν ἐρμηνεύουμε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐπιφανειακά, κρατώντας τὸν τύπο καὶ τηρώντας τὸ γράμμα τοῦ νόμου καὶ ὄχι βιώνοντας τὴν οὐσία τῆς Χριστιανικῆς πίστεως.

Σύμφωνα μὲ τὴν διδασκαλία τῶν Ἁγίων Πατέρων αὐτὸ πὺν μᾶς ὠθεῖ στὴν ὑποκρισία εἶναι ὁ ἐγωῖσμὸς καὶ αὐτὸ μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ εὐσέβεια καὶ τὴ γνήσια χριστιανικὴ ζωὴ, καταστρέφει τὴν ἐνότητα τῆς προσωπικότητάς μας, μᾶς κάνει ἄλλο νὰ φαινόμαστε ἐξωτερικὰ καὶ ἄλλο νὰ εἶμαστε πραγματικά. Διαστρέφει τὴν οὐσία τῆς πνευματικῆς ζωῆς, γι' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος τὴν πολέμησε τόσο πολὺ.

Πρέπει, νὰ συνειδητοποιήσουμε ὅτι ἡ ὑποκρισία συνιστᾶ σοβαρότατο κίνδυνο γιὰ τὴν χριστιανικὴ μας ζωὴ. Ἀκυρώνει ὅ,τι καλὸ μὲ κόπο κατορθώνουμε. Σκανδαλίζει τοὺς συνανθρώπους μας καὶ μᾶς ἐκθέτει στὰ μάτια τους. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ εἶμαστε εἰλικρινεῖς καὶ ἔντιμοι, νὰ εἶμαστε ἀπλὰ ὁ ἑαυτὸς μας σ' ὄλες τὶς ἐκφάνσεις τῆς ζωῆς μας, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουμε τὴν εὐνοια καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. ΑΜΗΝ!

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ στιγμιότυπα

Φωτογραφίες Χρήστου Μπόνη

Όμιλία του Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Χριστοδούλου πρὸς τοὺς βουλευτὲς τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος στὸ Εὐρ. Κοινοβούλιο (Βρυξέλλες, Ὀκτ. 2003).

Ἐπίσκεψη τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Χριστοδούλου στὸ σπίτι τοῦ Παπαδιαμαντῆ στὴ Σκιάθου (Σεπτ. 2003).

Στιγμιότυπο ἀπὸ ἐορταστικὴ ἐκδήλωση ποὺ διοργανώθηκε τὴν Κυριακὴ 5 Ὀκτωβρίου ἀπὸ τὴν Ἱερά Μητρόπολη Σιδηροκάστρου μὲ τὴ συνεργασία τῶν Κυριῶν τοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου τοῦ Ἱεροῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου στὸ Σιδηρόκαστρο (Ὀκτ. 2003).

Στιγμιότυπο ἀπὸ τὴν ἐορτὴ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Χριστοδούλου (22 Ὀκτ. 2003).

Στιγμιότυπο ἀπὸ τὴν ἐκδήλωση τῆς Ἱ. Μ. Νικαίας, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ὁποίας ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Ἀλέξιος ἐτίμησε καὶ ἐβράβευσε τοὺς νέους καὶ τὶς νέες ποὺ εἰσήχθησαν στὰ Ἀνώτερα καὶ Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα στὶς πρόσφατες Πανελληνίες Ἐξετάσεις (Ὀκτ. 2003).

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀττικῆς κ. Παντελεῖμον μὲ τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Νεκρέσκι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας κ. Σέργιον, στὸν Ἑσπερινὸ τῶν Ἐγκαίνιων τοῦ ἱ. ναοῦ Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, Ἁγίου Νικολάου καὶ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ στὴν παραλία Μαρκοπούλου Ἀττικῆς (Ὀκτ. 2003).

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΛΑΔΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.
Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑ - GREECE
ΤΗΛ. 210-7272253, FAX.: 210-7272251
ISSN 1105-7203

